

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИКО-ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра анатомії людини, оперативної хірургії та топографічної анатомії

**А. О. Світлицький, Т. М. Матвейшина, М. С. Щербаков,
А. В. Чернявський**

АНАТОМІЯ ЛЮДИНИ. ПРАКТИЧНІ НАВИЧКИ

*практикум для підготовки до підсумкового контролю
з дисципліни студентів I-II курсів спеціальності
224 «Технології медичної діагностики та лікування»*

Запоріжжя
2024

УДК 611(075.8)

А64

*Практикум рекомендовано до видання Центральною методичною радою
Запорізького державного медико-фармацевтичного університету
(протокол №4 від «25» квітня 2024 р.)*

Рецензенти:

О. В. Ганчева – професор, доктор медичних наук, зав. кафедри патологічної фізіології з курсом нормальної фізіології ЗДМФУ.

І. Ф. Бленічев – професор, доктор біологічних наук, зав. кафедри фармакології та медичної рецептури з курсом нормальної фізіології ЗДМФУ.

Автори:

А. О. Світлицький – канд. мед. наук, доцент, доцент кафедри анатомії людини, оперативної хірургії та топографічної анатомії ЗДМФУ;

Т. М. Матвейшина – канд. мед. наук, доцент, доцент кафедри анатомії людини, оперативної хірургії та топографічної анатомії ЗДМФУ;

М. С. Щербаков – канд. мед. наук, доцент, в.о. зав. кафедри анатомії людини, оперативної хірургії та топографічної анатомії ЗДМФУ;

А. В. Чернявський – канд. мед. наук, ст. викладач кафедри анатомії людини, оперативної хірургії та топографічної анатомії ЗДМФУ.

А64 **Анатомія людини. Практичні навички:** навч.-метод. посіб. для підготовки до підсумкового контролю з дисципліни студентів I-II курсів спец. 224 «Технології медичної діагностики та лікування» / А. О. Світлицький, Т. М. Матвейшина, М. С. Щербаков, А. В. Чернявський. – Запоріжжя : ЗДМФУ, 2024. – 139 с.

Практикум для підготовки до підсумкового контролю з дисципліни «Анатомія людини» студентів I-II курсів за спеціальністю 224 «Технології медичної діагностики та лікування». Містить перелік термінів по розділам анатомії людини, які студенти мають знати українською мовою, а також вміти назвати терміни латиною. Також наведено список вмінь студента, якій він повинен опанувати до складання підсумкового контролю.

УДК 611(075.8)

© Колектив авторів, 2024

© Запорізький державний медико-фармацевтичний університет,
2024

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Алгоритм виконання практичних навичок з анатомії людини.....	5
Розділ I. Загальна анатомія.....	6
Розділ II. Анатомія опорно-рухового апарату.....	9
Розділ III. Спланхнологія.....	49
Розділ IV. Серцево-судинна система.....	80
Розділ V. Нервова система та органи чуття.....	101
Рекомендована література.....	134

ВСТУП

Запропоноване видання розраховано на студентів I-II курсів ВНЗ України, які навчаються за спеціальністю 224 «Технології медичної діагностики та лікування», в т.ч. зі скороченим терміном навчання.

Практикум складається з п'яти розділів відповідно до розділів класичної анатомії та укладений відповідно робочої навчальної програми для підготовки бакалаврів спеціальності 224 «Технології медичної діагностики та лікування».

Кожний розділ містить:

1. Таблиці.
2. Перелік практичних навичок.

Таблиці мають дві колонки. В лівій наведено список термінів українською мовою, які кожен студент повинен власноруч перекласти латиною згідно з Українським стандартом Міжнародної анатомічної номенклатури. Кожен з термінів студент потрібен вивчити і вміти назвати обома мовами без помилок.

Перелік практичних навичок містить основні вміння студентів, якими студент-лаборант повинен володіти після вивчення кожної теми. До основних навичок студента можна віднести вміння визначити основні анатомічні поняття; *в умовах офлайн-навчання*: демонструвати топографію органів на скелеті або на трупі, демонструвати будову органів та їх частин на трупі (в тому числі на столі для віртуальної аутопсії), окремих препаратах, таблицях або плакатах; *в умовах онлайн-навчання*: демонструвати топографію і будову органів з використанням електронних анатомічних атласів, 3D анатомічних моделей, комп'ютерних застосунків.

Якість оволодіння студентом зазначеними навичками перевіряє викладач на практичних заняттях та екзаменатор на фінальному іспиті з дисципліни наприкінці навчання та оцінюється за п'ятибальною системою відповідно до вимог, які затверджені на кафедрі анатомії людини, оперативної хірургії та топографічної анатомії ЗДМФУ.

АЛГОРИТМ ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК З АНАТОМІЇ ЛЮДИНИ

1. Послідовність:

- a. студент(ка) повинен вивчити назви органів і структур українською мовою.
- b. перекласти українськи назви латиною, заповнити таблицю.
- c. вивчити латинськи еквіваленти українських назв.
- d. показати орган на препараті, муляжі і вірно назвати орган латиною.
- e. поставити орган у правильне анатомічне положення.
- f. описати топографію органа з використанням таких понять як голотопія, скелетотопія, синтопія.
- g. назвати і показати частини органів.
- h. намалювати необхідні схеми та малюнки, що пояснюють будову або функцію органу чи його частини.

2. Забезпечення:

- a. труп, вологі препарати та муляжі органів та частин тіла.
- b. скелет, препарати та муляжі кісток та кісткових з'єднань.
- c. таблиці та плакати.

3. Примітка:

в умовах дистанційного (онлайн) навчання студент повинен вміти показати органи та їх структури з використанням анатомічних атласів, 3D-моделей.

РОЗДІЛ I. ЗАГАЛЬНА АНАТОМІЯ

*Список термінів загальної анатомії (Anatomia generalis)**

* - Необхідно перекласти латиною, заповнити таблицю, вивчити українську назву та латинський еквівалент

	Термін українською мовою	Термін латиною
1.	Вертикальний, прямовисний	
2.	Горизонтальний, поземний	
3.	Серединний	
4.	Вінцевий	
5.	Стріловий, сагітальний	
6.	Правий	
7.	Лівий	
8.	Проміжний	
9.	Присередній, медіальний	
10.	Бічний, латеральний	
11.	Передній	
12.	Задній	
13.	Черевний, вентральний	
14.	Спинний, тильний, дорсальний	
15.	Лобовий, фронтальний	
16.	Потиличний	
17.	Верхній	
18.	Нижній	

Термін українською мовою		Термін латиною
19.	Черепний, краніальний	
20.	Хвостовий, каудальний	
21.	Середній	
22.	Поперечний	
23.	Поздовжній	
24.	Внутрішній	
25.	Зовнішній	
26.	Поверхневий	
27.	Глибокий	
28.	Ближчий, проксимальний	
29.	Дальший, кінцевий, дистальний	
30.	Центральний	
31.	Периферійний	
32.	Променевий	
33.	Ліктьовий	
34.	Малогомілковий	
35.	Великогомілковий	
36.	Долонний	
37.	Підошоввий	
38.	Лобові площини; вінцеві площини	

Термін українською мовою		Термін латиною
39.	Горизонтальні площини	
40.	Стрілові площини	
41.	Серединна площина	
42.	Передня серединна лінія	
43.	Пригруднинна лінія	
44.	Середньоключична лінія	
45.	Передня пахвова лінія	
46.	Середня пахвова лінія	
47.	Задня серединна лінія	
48.	Лопаткова лінія	
49.	Прихребтова лінія	

Практичні завдання з теми:

Намалювати:

- a) Схема вісей та площин в тілі людини.
- b) Схема вертикальних ліній грудей та спини.

РОЗДІЛ II. АНАТОМІЯ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ

1. Список термінів з анатомії кісткової системи (*Systema skeletale*)

* - Необхідно перекласти латиною, заповнити таблицю, вивчити українську назву та латинський еквівалент

A. Кістки осового скелету

Термін українською мовою		Термін латиною
1.	Хребець	
	- Тіло хребця	
	- Дуга хребця	
	- Хребцевий отвір	
	- Остистий відросток	
	- Поперечний відросток	
	- Верхній суглобовий відросток	
	- Нижній суглобовий відросток	
2.	Шийні хребці	
	- I-й шийний хребець	
	- II-й шийний хребець	
	- Поперечний отвір	
3.	Грудні хребці	
	- Верхня реброва ямка	
	- Нижня реброва ямка	
	- Реброва ямка поперечного відростка	
4.	Поперекові хребці	
	- Додатковий відросток	
	- Соскоподібний відросток	
5.	Крижова кістка	
	- Основа крижової кістки	

Термін українською мовою		Термін латиною
	- Вушкоподібна поверхня крижової кістки	
	- Верхівка крижової кістки	
	- Тазова поверхня	
	- Передні крижові отвори	
	- Спинна поверхня	
	- Задні крижові отвори	
	- Крижовий канал	
	- Крижовий розтвір	
6.	Ребро	
	- Головка ребра	
	- Шийка ребра	
	- Тіло ребра	
7.	Груднина	
	- Ручка груднини	
	--Яремна вирізка	
	-- Ключична вирізка	
	- Тіло груднини	
	- Реброві вирізки	
	- Мечоподібний відросток	

В. Кістки черепу та череп в цілому

Термін українською мовою		Термін латиною
8.	Лобова кістка	
	- Лобова луска	
	- Очноямкова частина	
	- Носова частина	
	- Лобова пазуха	

Термін українською мовою		Термін латиною
9.	Тім'яна кістка	
	- Потиличний край	
	- Лусковий край	
	- Стріловий край	
	- Лобовий край	
	- Лобовий кут	
	- Потиличний кут	
	- Клиноподібний кут	
	- Соскоподібний кут	
10.	Потилична кістка	
	- Великий отвір	
	- Основна частина	
	- Схил	
	- Бічна частина	
	- Потилична луска	
	-- Зовнішній потиличний виступ	
	-- Внутрішній потиличний виступ	
11.	Клиноподібна кістка	
	- Тіло клиноподібної кістки	
	-- Турецьке сідло	
	-- Гіпофізна ямка	
	-- Клиноподібна пазуха	
	- Мале крило клиноподібної кістки	
	- Велике крило клиноподібної кістки	
	- Верхня очноямкова щілина	
	- Зоровий канал	

Термін українською мовою		Термін латиною
	- Круглий отвір	
	- Овальний отвір	
	- Остистий отвір	
	- Крилоподібний відросток	
12.	Скронева кістка	
	- Кам'яниста частина скроневої кістки	
	--- Яремна ямка	
	--- Шилоподібний відросток	
	--- Шило-соскоподібний отвір	
	--- Зовнішній отвір сонного каналу	
	--- Внутрішній отвір сонного каналу	
	-- Соскоподібний відросток (скроневої кістки)	
	--- Борозна сигмоподібної пазухи	
	-- Лускова частина	
	--- Нижньощелепна ямка	
	-- Зовнішній слуховий отвір	
	-- Зовнішній слуховий хід	
13.	Решітчаста кістка	
	- Дірчаста пластинка	
	- Перпендикулярна пластинка	
	- Решітчастий лабіринт	
14.	Верхня щелепа	
	- Тіло верхньої щелепи	
	--- Горб верхньої щелепи	
	-- Верхньощелепний розтвір	
	- Лобовий відросток верхньої щелепи	

Термін українською мовою		Термін латиною
	- Виличний відросток верхньої щелепи	
	- Піднебінний відросток верхньої щелепи	
	- Комірковий відросток	
	-- Зубні комірки	
15.	Нижня щелепа	
	- Тіло нижньої щелепи	
	-- Коміркова частина	
	-- Коміркова дуга нижньої щелепи	
	--- Зубні комірки	
	-- Основа нижньої щелепи	
	--- Підборідний отвір	
	- Гілка нижньої щелепи	
	-- Кут нижньої щелепи	
	--- Головка нижньої щелепи	
	--- Шийка нижньої щелепи	
	-- Отвір нижньої щелепи	
	-- Канал нижньої щелепи	
16.	Нижня носова раковина	
17.	Сльозова кістка	
18.	Носова кістка	
19.	Леміш	
20.	Піднебінна кістка	
21.	Вилична кістка	
	- Лобовий відросток	
	- Скроневий відросток	
22.	Під'язикова кістка	

Термін українською мовою		Термін латиною
	- Тіло під'язикової кістки	
	- Малий ріг	
	- Великий ріг	
23.	Склепіння черепа	
24.	Скронева ямка	
	- Вилична дуга	
25.	Підскронева ямка	
26.	Крило-піднебінна ямка	
27.	Передня черепна ямка	
28.	Середня черепна ямка	
29.	Задня черепна ямка	
30.	Зовнішня основа черепа	
	- Рваний отвір (черепа)	
	- Яремний отвір (черепа)	
	- Сонний канал скроневої кістки (черепа)	
	- М'язово-трубний канал (черепа)	
31.	Кісткове піднебіння	
	- Великий піднебінний канал	
	- Малі піднебінні отвори	
	- Різцевий канал	
32.	Очна ямка	
33.	Кісткова носова порожнина	
	- Грушоподібний отвір	
	- Хоани	
	- Верхній носовий хід	
	- Середній носовий хід	

Термін українською мовою		Термін латиною
- Нижній носовий хід		
- Загальний носовий хід		

С. Кістки додаткового скелету

Термін українською мовою		Термін латиною
34.	Лопатка	
	- Реброва поверхня	
	- Задня поверхня	
	-- Ость лопатки	
	-- Надплечовий відросток	
	- Присередній край	
	- Бічний край	
	- Верхній край	
	- Дзьобоподібний відросток	
	- Верхній кут	
	- Нижній кут	
	- Бічний кут	
	- Суглобова западина	
	- Шийка лопатки	
35.	Ключиця	
	- Груднинний кінець	
	- Тіло ключиці	

Термін українською мовою		Термін латиною
	- Надплечовий кінець	
36.	Плечова кістка	
	- Головка плечової кістки	
	- Анатомічна шийка	
	- Великий горбок	
	- Малий горбок	
	- Хірургічна шийка	
	- Тіло плечової кістки	
	-- Поверхні тіла	
	-- Дельтоподібна горбистість	
	- Виросток плечової кістки	
	-- Головочка плечової кістки	
	-- Блок плечової кістки	
	-- Ліктьова ямка	
	-- Вінцева ямка	
	-- Бічний надвиросток	
	-- Променева ямка	
	-- Присередній надвиросток	
37.	Променева кістка	
	- Головка променевої кістки	
	- Шийка променевої кістки	

Термін українською мовою		Термін латиною
	- Тіло променевої кістки	
	- Поверхні тіла променевої кістки	
	-Края тіла променевої кістки	
	- Шилоподібний відросток променевої кістки	
	- Вирізка ліктьової кістки	
	- Зап'ясткова суглобова поверхня	
38.	Ліктьова кістка	
	- Ліктьовий відросток	
	- Блокова вирізка	
	- Вінцевий відросток	
	-- Горбистість ліктьової кістки	
	-- Вирізка променевої кістки	
	- Тіло ліктьової кістки	
	-- Поверхні тіла ліктьової кістки	
	-- Края тіла ліктьової кістки	
	- Головка ліктьової кістки	
	-- Шилоподібний відросток ліктьової кістки	
	-- Суглобовий обвід	
39.	Кістки кисті	
	Зап'ясткові кістки	

	Термін українською мовою	Термін латиною
	-- Човноподібна кістка	
	-- Півмісяцева кістка	
	-- Тригранна кістка	
	-- Горохоподібна кістка	
	-- Кістка-трапеція	
	-- Трапецієподібна кістка	
	-- Головчаста кістка	
	--Гачкувата кістка	
	П'ясткові кістки	
	-- Основа п'ясткової кістки	
	-- Тіло п'ясткової кістки	
	-- Головка п'ясткової кістки	
	Кістки пальців кисті (фаланги пальців)	
	-- Проксимальна фаланга	
	-- Середня фаланга	
	-- Кінцева фаланга	
40.	Кульшова кістка	
	- Кульшова западина	
	- Затульний отвір	
	- Велика сіднича вирізка	

Термін українською мовою		Термін латиною
41.	Клубова кістка	
	- Крило клубової кістки	
	--Клубовий гребінь	
	- Верхня передня клубова ость	
	- Нижня передня клубова ость	
	- Верхня задня клубова ость	
	- Нижня задня клубова ость	
42.	Сіднича кістка	
43.	Лобкова кістка	
	- Тіло лобкової кістки	
	- Верхня гілка лобкової кістки	
	-- Лобковий горбок	
	-- Клубово-лобкове підвищення	
	-- Симфізна поверхня	
	- Нижня гілка лобкової кістки	
	- Затульна борозна	
44.	Таз	
	- Тазова порожнина	
	- Великий таз	
	- Малий таз	
	- Межова лінія	

Термін українською мовою		Термін латиною
	- Лобкова дуга	
	- Верхній отвір таза	
	- Нижній отвір таза	
45.	Стегнова кістка	
	- Головка стегнової кістки	
	- Шийка стегнової кістки	
	- Малий вертлюг стегнової кістки	
	- Великий вертлюг стегнової кістки	
	- Тіло стегнової кістки	
	- Присередній виросток	
	-- Надвиросток стегнової кістки	
	- Бічний виросток	
	-- Надвиросток стегнової кістки	
46.	Наколінок	
47.	Великогомілкова кістка	
	- Бічний виросток	
	-- Малоогомілкова суглобова поверхня	
	- Присередній виросток	
	- Присередня кісточка	
	- Горбистість великогомілкової кістки	

Термін українською мовою		Термін латиною
48.	Малогомілкова кістка	
	- Головка малогомілкової кістки	
	- Тіло малогомілкової кістки	
	- Бічна кісточка	
49.	Кістки стопи	
	Заплеснові кістки	
	-- Надп'яткова кістка	
	-- П'яткова кістка	
	-- П'ятковий горб	
	-- Човноподібна кістка	
	-- Присередня клиноподібна кістка	
	-- Проміжна клиноподібна кістка	
	-- Бічна клиноподібна кістка	
	-- Кубоподібна кістка	
	Плеснові кістки	
	-- Основа плеснової кістки	
	-- Тіло плеснової кістки	
	-- Головка плеснової кістки	
	Кістки пальців (фаланги)	
	-- Проксимальна фаланга	

Термін українською мовою	Термін латиною
-- Середня фаланга	
-- Кінцева фаланга	

Перелік практичних навичок до підсумкового контролю з підрозділу «Остеологія»

1. Визначати осі, площини в тілі людини і правильно орієнтувати по відношенню до них кістки.
2. Визначати і показувати частини скелета.
3. Визначати і вміти демонструвати на прикладах тип кісток: трубчасті, плоскі та змішані.
4. Визначити і продемонструвати на препараті частини довгих трубчастих кісток.
5. Визначити і описати структурно-функціональну одиницю кістки.
6. Визначити, за рахунок яких анатомічних структур кістка росте в товщину і довжину.
7. Визначати і демонструвати на препараті анатомічні деталі типового хребця.
8. Визначати характерні особливості будови грудних хребців.
9. Визначати характерні особливості будови поперекових хребців.
10. Визначати і демонструвати на скелеті фізіологічні вигини хребтового стовпа.
11. Визначати і показувати частини і анатомічні деталі будови крижової кістки (передні і задні крижові отвори, тазову і дорсальну поверхні, основу, верхівку, бічні частини, горбистість, крижовий канал, крижовий розтвір, поперечні лінії, вушкоподібну поверхню, верхні суглобові відростки, крила, серединний крижовий гребінь, присередні і бічні крижові гребені, крижові роги).
12. Визначати характерні особливості будови куприкової кістки.
13. Визначати і демонструвати на скелеті справжні, несправжні і коливні ребра.

14. Визначати і демонструвати на муляжі частини, кінці, поверхні і краї ребер.

15. Визначати і демонструвати на муляжі частини груднини (ручка, тіло і мечоподібний відросток), а також описати анатомічні деталі будови частин (яремна вирізка, ключичні вирізки, вирізки для хрящів I-VII ребер, кут).

16. Визначати і демонструвати на скелеті отвори грудної клітки (верхній і нижній).

17. Визначати і демонструвати на скелеті відділи верхньої кінцівки – грудний пояс і вільну частину.

18. Демонструвати положення і взаємовідношення кісток поясу верхньої кінцівки і з'єднання їх з тулубом і вільною частиною верхньої кінцівки.

19. Показувати форму, відділи, поверхні і вигини ключиці, а також анатомічні деталі її будови (втиснення реброво-ключичної зв'язки, живильний отвір, борозна підключичного м'яза, трапецієподібна лінія, конусоподібний горбок).

20. Визначати і демонструвати на препараті, краї, поверхні, кути лопатки, а також описувати анатомічні деталі її будови (надплечовий і дзьобоподібний відростки, вирізка, шийка, надсуглобовий і підсуглобовий горбки, суглобова западина, надостьова і підостьова ямки, ость, суглобова поверхня надплечового відростка, кут надплечового відростка, підлопаткова ямка).

21. Визначати і демонструвати частини плечової кістки.

22. Демонструвати на скелеті положення і взаємовідношення кісток передпліччя, з'єднання їх з плечовою кісткою, визначати приналежність кісток до правої чи лівої верхніх кінцівок.

23. Визначати і демонструвати на муляжі частини променевої кістки.

24. Визначати і демонструвати на препараті частини ліктьової кістки.

25. Визначати і демонструвати на кістковому препараті кістки проксимального (човноподібна, півмісяцева, тригранна, горохоподібна кістки) і дистального (кістка-трапеція, трапецієподібна, головчаста і гачкувата кістки) рядів зап'ястка.

26. Визначати і демонструвати скелет нижньої кінцівки – тазовий пояс та вільну частину.

27. Визначати форму і демонструвати складові частини кульшової кістки.

28. Визначати і демонструвати на препараті анатомічні особливості будови клубової кістки (тіло, крило, надкульшова борозна, дугоподібна лінія, гребінь, верхня передня клубова ость, нижня передня клубова ость, верхня задня клубова ость, нижня задня клубова ость, клубово-лобкове підвищення, зовнішня та внутрішня губи, проміжна лінія, клубовий горбок, велика сіднича вирізка, мала сіднича вирізка, клубова ямка, крижово-тазова поверхня, вушкоподібна поверхня, сіднича поверхня крила, задня сіднича лінія, передня сіднича лінія, нижня сіднича лінія).

29. Визначати і демонструвати на препараті анатомічні структури сідничої кістки (тіло, гілка, затульний отвір, мала сіднича вирізка, сіднича ость, сідничий горб, задній затульний горбок).

30. Визначати і демонструвати на препараті анатомічні структури лобкової кістки (тіло, верхня і нижня гілки, симфізна поверхня, лобковий горбок, гребінь лобкової кістки, передній затульний горбок, затульна борозна).

31. Демонструвати будову та статево-вікові особливості таза.

32. Визначати і демонструвати на скелеті розміри великого і малого тазу.

33. Визначати та демонструвати на скелеті положення та форму стегнової кістки, її зв'язок з тазовим поясом та кістками гомілки.

34. Визначати і демонструвати на кістковому препараті анатомічні особливості будови наколінка (основа, верхівка, передня поверхня, задня суглобова поверхня).

35. Визначати і демонструвати на препараті анатомічні особливості будови великогомілкової кістки

36. Визначати та демонструвати на кістковому препараті анатомічні особливості будови малоюмілкової кістки.

37. Визначати і демонструвати на препараті частини стопи.

38. Визначати і демонструвати на препараті кістки проксимального (надп'яtkова і п'яtkова) і дистального (присередня, проміжна, бічна клиноподібні, кубоподібна, човноподібна) рядів заплесна.

39. Визначати і демонструвати на препараті кістки проксимального і дистального рядів заплесна.

40. Визначати і демонструвати на препараті частини плеснових кісток.
41. Визначати і демонструвати на препараті частини фаланг.
42. Визначати фактори, що впливають на будову кісток нижньої кінцівки.
43. Визначати склепіння стопи і обґрунтувати їхнє анатомо-функціональне значення.
44. Визначити і демонструвати на черепі частини лобової кістки (луска, очноямкові частини, носова частина).
45. Визначати і демонструвати на черепі анатомічні особливості будови частин лобової кістки.
46. Застосовувати анатомічні площини і вісі для пояснення топографії лобової, тім'яної, потиличної кісток та клиноподібної кісток.
47. Визначити приналежність тім'яної кістки до правої або лівої сторони.
48. Визначати і демонструвати на черепі кути, поверхні та краї тім'яної кістки, а також показувати анатомічні структури цієї кістки.
49. Визначити вплив соціальних умов та праці, антропогенних факторів на розвиток і будову кісток мозкового черепа.
50. Застосовувати класифікацію кісток для опису будови кісток мозкового черепа.
51. Визначати і демонструвати на черепі частини потиличної кістки.
52. Визначати і демонструвати на препараті анатомічні особливості будови частин потиличної кістки.
53. Визначати і демонструвати на препараті частини клиноподібної кістки.
54. Визначати і демонструвати на препараті анатомічні особливості будови частин клиноподібної кістки.
55. Визначати стінки і сполучення клиноподібної пазухи.
56. Визначати і демонструвати на черепі частини скроневої кістки.
57. Визначати і демонструвати на черепі анатомічні особливості частин скроневої кістки
58. Визначати і демонструвати на черепі межі скроневої кістки.
59. Визначати і демонструвати на черепі канали скроневої кістки: сонний, сонно-барабанні, м'язово-трубний, лицевий, барабанної струни, соскоподібний, барабанний, великого та малого кам'янистих нервів.

60. Визначати і демонструвати положення решітчастої кістки та її взаємовідношення з суміжними кістками черепа.

61. Визначати і демонструвати на черепі верхню щелепу, вказувати на її положення серед кісток лицевого черепа, особливості розвитку.

62. Визначати і демонструвати на окремій кістці верхньощелепну пазуху, описувати її сполучення з носовою порожниною.

63. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті частини піднебінної кістки: горизонтальну і перпендикулярну пластинки, пірамідний, очноямковий та клиноподібний відростки, вказувати на їх участь в утворенні структур черепа.

64. Демонструвати структури піднебінної кістки.

65. Визначати та демонструвати на черепі дрібні кістки лицевого черепа: носові, слъзові, виличні, нижні носові раковини, леміш; вказувати на їх топографію, будову, участь в утворенні структур черепа.

66. Демонструвати будову та топографію під'язикової кістки, вказувати на її генетичний зв'язок з кістками черепа.

67. Визначати і демонструвати будову нижньої щелепи.

68. Визначати і демонструвати на черепі мозковий і лицевий відділи, склепіння і основу черепа.

69. Визначати і демонструвати на черепі шви та їх види (зубчастий, лусковий, плоский).

70. Визначати і демонструвати на черепі хрящові та кісткові з'єднання кісток черепа.

71. Визначати вікові особливості черепа.

72. Визначати і демонструвати на препараті черепні ямки (передню, середню, задню), вказувати на їх границі, стінки, сполучення.

73. Визначати і демонструвати позачерепні ямки (скроневу, підскроневу, крило-піднебінну, очну), кісткову носову порожнину, їх стінки та сполучення із іншими структурами черепа.

74. Визначати аномалії розвитку черепа.

Практичні завдання з теми остеологія:

Намалювати: схема будови остеона на поперечному розрізі кістки.

2. Список термінів з анатомії системи з'єднань (*Systema articulare*)*

* - Необхідно перекласти латиною, заповнити таблицю, вивчити українську назву та латинський еквівалент

Термін українською мовою		Термін латиною
1.	З'єднання черепа	
	- Шви черепа	
	- Тім'ячка черепа	
	- Синхондрози черепа	
	- Скренево-нижньощелепний суглоб	
	- Атланта-потиличний суглоб	
2.	З'єднання хребтового стовпа	
	- Міжхребцевий диск	
	- Передня поздовжня зв'язка (хребта)	
	- Задня поздовжня зв'язка (хребта)	
	- Міжостьова зв'язка (хребта)	
	- Жовта зв'язка (хребта)	
	- Надостьова зв'язка (хребта)	
	- Поперечна зв'язка (хребта)	
	- Дуговідростковий суглоб	
	- Серединний атланта-осьовий суглоб	
	- Бічний атланта-осьовий суглоб	
	- Крижово-куприковий суглоб	
3.	З'єднання грудної клітки	
	- Реброво-груднинний синхондроз	
	- Груднинно-ребровий суглоб	
	- Суглоб головки ребра	

Термін українською мовою	Термін латиною
- Реброво-поперечний суглоб	
4. З'єднання верхньої кінцівки	
- Надплечово-ключичний суглоб	
- Груднинно-ключичний суглоб	
-- Міжключична зв'язка	
-- Реброво-ключична зв'язка	
-- Передня груднинно-ключична зв'язка	
-- Задня груднинно-ключична зв'язка	
- Плечовий суглоб	
- Ліктьовий суглоб	
-- Плечо-ліктьовий суглоб	
-- Плечо-променевиий суглоб	
-- Проксимальний променево-ліктьовий суглоб	
- Міжкісткова перетинка передпліччя	
- Дистальний променево-ліктьовий суглоб	
- Променево-зап'ястковий суглоб	
- Міжзап'ясткові суглоби	
- Середньо-зап'ястковий суглоб	
- Суглоб горохоподібної кістки	
- Зап'ястково-п'ясткої суглоби	
- Міжп'ясткові суглоби	
- П'ястково-фалангові суглоби	
- Міжфалангові суглоби кисті	
5. З'єднання нижньої кінцівки	

Термін українською мовою	Термін латиною
- Затульна перетинка	
- Затульний канал	
- Великий сідничий отвір	
- Малий сідничий отвір	
- Лобковий симфіз	
- Крижово-клубовий суглоб	
- Кульшовий суглоб	
- Колінний суглоб	
-- Бічний меніск	
-- Присередній меніск	
- Міжкісткова перетинка гомілки	
- Велико-малогомілковий суглоб	
- Надп'яtkово-гомілковий суглоб	
- Заплесно-плеснові суглоби	
- Міжплеснові суглоби	
- Міжкісткові плеснові проміжки	
- Плесно-фалангові суглоби	
- Міжфалангові суглоби стопи	

Перелік практичних навичок до підсумкового контролю з підрозділу «Артросиндесмологія»

1. Визначати і демонструвати види з'єднання кісток.
2. Визначати розвиток з'єднання кісток в процесі онтогенезу.
3. Визначати і демонструвати основні (обов'язкові) елементи суглоба: суглобові поверхні кісток, що вкриті суглобовим хрящем; суглобову капсулу; суглобову порожнину.
4. Визначати і демонструвати додаткові компоненти суглоба: внутрішньосуглобові диски, губи, меніски, зв'язки, синовіальні складки, синовіальні та слизові сумки.
5. Розуміти анатомічну та біомеханічну класифікацію суглобів.
6. Визначати морфофункціональну характеристику суглобів.
7. Визначати і демонструвати з'єднання скроневої кістки і нижньої щелепи.
8. Визначати з'єднання між потиличною кісткою і I шийним хребцем.
9. Визначати і демонструвати на скелеті з'єднання між I та II шийними хребцями.
10. Визначати і демонструвати рухи різних відділів хребта і голови відносно шиї.
11. Визначати і демонструвати з'єднання ребер з грудними хребцями, грудниною і між собою, їх зв'язки, рухи в них.
12. Визначати і демонструвати на скелеті суглоби грудного поясу, їх компоненти, зв'язковий апарат.
13. Демонструвати рухи в суглобах грудного поясу.
14. Демонструвати будову плечового суглоба (його суглобові поверхні, капсулу, її прикріплення та укріплення), особливості будови суглоба, з'єднання зі слизовими сумками.
15. Визначати і демонструвати напрямок та об'єм рухів в плечовому суглобі.
16. Визначати загальну характеристику ліктьового суглоба і демонструвати поверхні кісток, які утворюють суглоб.
17. Демонструвати будову плечо-ліктьового та плечо-променевого суглобів.
18. Демонструвати будову проксимального і дистального променево-ліктьових суглобів та міжкісткової мембрани.
19. Демонструвати променево-зап'ястковий суглоб (суглобові поверхні, які його утворюють, суглобовий диск, капсулу, зв'язковий апарат).
20. Визначати і демонструвати суглоби кисті.

21. Визначати рухи в суглобах кисті. Вказувати, навколо яких осей вони здійснюються.

22. Визначати і демонструвати на скелеті крижово-клубовий суглоб (суглобові поверхні, капсулу, її прикріплення, зв'язки).

23. Демонструвати з'єднання крижової кістки з куприком.

24. Визначати і демонструвати на препараті кульшовий суглоб (суглобові поверхні, кістки, що його утворюють, прикріплення капсули, особливості будови суглобу, позакапсульні і внутрішньокапсульні зв'язки, давати морфофункціональну характеристику).

25. Визначити і демонструвати рухи, які можна виконати в кульшовому суглобі.

26. Визначати і демонструвати будову колінного суглобу (його суглобові поверхні, внутрішньосуглобові хрящі, суглобову капсулу, внутрішньокапсульні і капсульні зв'язки).

27. Демонструвати рухи в колінному суглобі. Визначати осі, навколо яких можна виконати рухи.

28. Надати морфофункціональну характеристику колінному суглобу.

29. Визначати і демонструвати з'єднання кісток гомілки - міжкісткову перетинку, велико-малогомілковий суглоб, велико-малогомілковий синдесмоз, вказувати на їх функціональні особливості.

30. Демонструвати будову надп'яtkово-гомілкового суглобу, його капсулу, місця її прикріплення на кожній кістці, зв'язковий апарат.

31. Демонструвати рухи в надп'яtkово-гомілковому суглобі та вісі, навколо яких можна виконати рухи в цьому суглобі.

32. Демонструвати заплесно-плеснові, міжплеснові, плесно-фалангові, міжфалангові суглоби стопи, їх суглобові поверхні, зв'язковий апарат, вказувати на можливі рухи в них.

33. Демонструвати поздовжні та поперечне склепіння стопи, пасивний апарат, що їх укріплює (підшвовий апоневроз, довгу підшову зв'язку), вказувати на їх функціональне значення в зв'язку з опорною та локомоторною функціями стопи.

Практичні завдання з теми артрологія:

Намалювати:

- а) Схема з'єднань кісток (BNA, PNA). Ковешников В.Г. "Анатомія людини", 2005, I том, стор.147.
- б) Схема будови основних елементів суглобу.

3. Список термінів з анатомії м'язової системи (*Systema musculare*)*

* - Необхідно перекласти латиною, заповнити таблицю, вивчити українську назву та латинський еквівалент

Термін українською мовою		Термін латиною
1.	М'язи спини	
	- Трапецієподібний м'яз	
	- Найширший м'яз спини	
	- Великий ромбоподібний м'яз	
	- М'яз-підіймач лопатки	
	- Нижній задній зубчастий м'яз	
	- Верхній задній зубчастий м'яз	
	- М'яз - випрямляч хребта	
2.	М'язи грудної клітки	
	- Великий грудний м'яз	
	- Малий грудний м'яз	
	- Підключичний м'яз	
	- Передній зубчастий м'яз	
	- Внутрішні міжреброві м'язи	
	- Зовнішні міжреброві м'язи	
	Діафрагма	
	- Поперекова частина діафрагми	
	-- Аортальний розтвір	
	-- Стравохідний розтвір	
	- Груднинна частина діафрагми	
	- Реброва частина діафрагми	

Термін українською мовою		Термін латиною
	- Сухожилковий центр	
	-- Отвір порожнистої вени	
	-- Груднинно-ребровий трикутник	
	-- Попереково- ребровий трикутник	
3.	М'язи живота	
	- Прямий м'яз живота	
	- Піхва прямого м'яза живота	
	- Зовнішній косий м'яз живота	
	--Пахвинна зв'язка	
	- Внутрішній косий м'яз живота	
	- Поперечний м'яз живота	
	- Біла лінія	
	--Пупкове кільце	
	- Пахвинний канал	
	-Стінки пахвинного каналу	
	- Поверхнєве пахвинне кільце	
	- Квадратний м'яз попереку	
4.	М'язи лиця	
	Мімічні м'язи	
	-Надчерепний м'яз	
	- Коловий м'яз ока	
	- Великий виличний м'яз	
	- М'яз-підіймач верхньої губи	
	- М'яз-підіймач кута рота	

Термін українською мовою	Термін латиною
- Щічний м'яз	
- М'яз-опускач кута рота	
- М'яз-опускач нижньої губи	
- Коловий м'яз рота	
В. Жувальні м'язи	
- Скроневий м'яз	
- Жувальний м'яз	
- Бічний крилоподібний м'яз	
- Присередній крилоподібний м'яз	
5. М'язи шиї	
- Підшкірний м'яз шиї	
- Груднинно-ключично-соскоподібний м'яз	
- Двочеревцевий м'яз	
- Шило-під'язиковий м'яз	
- Щелепно-під'язиковий м'яз	
- Груднинно- під'язиковий м'яз	
- Лопатково- під'язиковий м'яз	
- Груднинно-щитоподібний м'яз	
- Щито- під'язиковий м'яз	
- Передній драбинчастий м'яз	
- Середній драбинчастий м'яз	
- Задній драбинчастий м'яз	
- Передня шийна ділянка	

Термін українською мовою	Термін латиною
-- Піднижньощелепний трикутник	
-- Сонний трикутник	
-- Лопатково-трахеальний трикутник	
- Груднинно-ключично-соскоподібна ділянка	
- Бічна шийна ділянка	
--Лопатково-ключичний трикутник	
- Задня шийна ділянка	
6. М'язи верхньої кінцівки	
- Дельтоподібний м'яз	
- Надостьовий м'яз	
- Підостьовий м'яз	
- Малий круглий м'яз	
- Великий круглий м'яз	
- Підлопатковий м'яз	
- Двоголовий м'яз плеча	
- Дзьобо-плечовий м'яз	
- Плечовий м'яз	
- Триголовий м'яз плеча	
- Променевий м'яз-згинач зап'ястка	
- Круглий м'яз-привертач	
- Ліктьовий м'яз-згинач зап'ястка	
- Поверхневий м'яз-згинач пальців	
- Довгий долонний м'яз	

Термін українською мовою	Термін латиною
- Довгий м'яз-згинач великого пальця	
- Глибокий м'яз-згинач пальців	
- Квадратний м'яз-привертач	
- Плечо-променевий м'яз	
- Довгий променевий м'яз-розгинач зап'ястка	
- Короткий променевий м'яз-розгинач зап'ястка	
- М'яз-розгинач пальців	
- М'яз-розгинач мізинця	
- Ліктьовий м'яз-розгинач зап'ястка	
- М'яз-відвертач	
- Довгий відвідний м'яз великого пальця	
- Короткий м'яз-розгинач великого пальця	
- Довгий м'яз-розгинач великого пальця	
- Короткий відвідний м'яз великого пальця	
- Короткий м'яз-згинач великого пальця	
- Протиставний м'яз великого пальця	
- Привідний м'яз великого пальця	
- Відвідний м'яз мізинця	
- Короткий м'яз-згинач мізинця	
- Протиставний м'яз мізинця	
- Червоподібні м'язи	
4. Пахвова ямка	
-- Стінки пахової ямки	
-- Чотисторонній отвір	

Термін українською мовою	Термін латиною
-- Тристоронній отвір	
- Бічна двоголова борозна	
- Присередня двоголова борозна	
6. Ліктьова ямка	
- Тримач м'язів-розгиначів	
- Тримач м'язів-згиначів	
- Долонний апоневроз	
- Канал зап'ястка	
7. М'язи нижньої кінцівки	
- Клубово-поперековий м'яз	
-- Великий поперековий м'яз	
-- Клубовий м'яз	
- Великий сідничний м'яз	
- Середній сідничний м'яз	
- Малий сідничний м'яз	
- Грушоподібний м'яз	
- Внутрішній затульний м'яз	
- Верхній близнюковий м'яз	
- Нижній близнюковий м'яз	
- Квадратний м'яз стегна	
- Зовнішній затульний м'яз	
- Кравецький м'яз	
- Чотириголовий м'яз стегна	
-- Прямий м'яз стегна	
-- Бічний широкий м'яз	
-- Присередній широкий м'яз	

Термін українською мовою	Термін латиною
-- Проміжний широкий м'яз	
- Гребінний м'яз	
- Тонкий м'яз	
- Довгий привідний м'яз	
- Короткий привідний м'яз	
- Великий привідний м'яз	
- Двоголовий м'яз стегна	
- Півперетинчастий м'яз	
- Півсухожилковий м'яз	
- Довгий м'яз-розгинач пальців стопи	
- Передній великогомілковий м'яз	
- Довгий м'яз-розгинач великого пальця (стопи)	
- Довгий малогомілковий м'яз	
- Короткий малогомілковий м'яз	
- Триголовий м'яз литки	
-- Литковий м'яз	
-- Камбалоподібний м'яз	
- Довгий м'яз-згинач пальців (стопи)	
- Задній великогомілковий м'яз	
- Довгий м'яз-згинач великого пальця (стопи)	
- Короткий м'яз-розгинач пальців	
- Короткий м'яз-згинач великого пальця	
- Квадратний м'яз підошви	
- Короткий м'яз-згинач пальців	
- Червоподібні м'язи	
- Відвідний м'яз великого пальця	

Термін українською мовою	Термін латиною
- Короткий м'яз- згинач великого пальця	
- Привідний м'яз великого пальця	
- Відвідний м'яз мізинця	
- Короткий м'яз-згинач мізинця	
-Надгрушоподібний отвір	
- Підгрушоподібний отвір	
- М'язова затока	
- Судинна затока	
- Широка фасція	
- Клубово-гомілкове пасмо	
- Підшкірний розтвір	
-- Серпоподібний край	
- Дірчаста фасція	
- Стегновий канал	
- Стегнове кільце	
- Привідний канал	
-- Стінки привідного каналу	
-- Привідний розтвір	
- Підколінна ямка	
- Верхній тримач м'язів-розгиначів	
- Нижній тримач м'язів-розгиначів	
- Тримач м'язів-згиначів	
- Верхній тримач малогомілкових м'язів	
- Нижній тримач малогомілкових м'язів	
- Подошвовий апоневроз	

Перелік практичних навичок до підсумкового контролю з підрозділу «Міологія»

М'язи спини.

1. Визначати і демонструвати ділянки спини.
2. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або на муляжах перший шар поверхневих м'язів спини (трапецієподібний, найширший м'яз спини), а також описувати функції, що вони виконують.
3. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або на муляжах другий шар поверхневих м'язів спини (м'яз-підіймач лопатки, малий і великий ромбоподібні м'язи), а також описувати функції, що вони виконують.
4. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або на муляжах третій шар поверхневих м'язів спини (верхній задній і нижній задній зубчастий м'язи), а також описувати функції, що вони виконують.
5. Визначати і демонструвати на трупі або на муляжах перший (поверхневий) шар глибоких м'язів спини (ремінний м'яз голови), ремінний м'яз шиї, м'яз-випрямляч хребта), а також описувати функції, що вони виконують.
6. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або на муляжах другий шар глибоких м'язів спини (півостъовий м'яз, багатороздільні м'язи, м'язи-обертачі), а також описувати функції, що вони виконують.
7. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах третій шар глибоких м'язів спини (міжостъові м'язи, міжпоперечні м'язи, підпотиличні м'язи), а також описувати функції, що вони виконують.
8. Описувати варіанти аномалій розвитку м'язів спини.

М'язи грудей

9. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах поверхневі м'язи грудної клітки (великий і малий грудні, передній зубчастий, підключичний), а також описувати функції, що вони виконують.
10. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах глибокі м'язи грудної клітки (зовнішні і внутрішні міжреброві, підреброві, поперечний м'яз грудної клітки, м'язи-підіймачі ребер), а також описувати функції, що вони виконують.

11. Визначати і демонструвати частини діафрагми (груднинна, реброва, поперекова).

12. Визначати і демонструвати отвори діафрагми (стравохідний, нижньої порожнистої вени, аортальний) та структури, що через них проходять.

13. Визначити і демонструвати трикутники діафрагми (груднинно-ребровий, попереково-ребровий) та структури, що через них проходять.

14. Визначати варіанти й аномалії м'язів грудної клітки.

15. Визначати і демонструвати на тілі ділянки передньої черевної стінки.

М'язи живота

16. Визначати проекцію внутрішніх органів на передню черевну стінку.

17. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжі передню групу м'язів живота (прямий, пірамідний), а також описувати функції, що вони виконують.

18. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжі передню групу м'язів живота (прямий, пірамідний), а також описувати функції, що вони виконують.

19. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжі бічну (широку) групу м'язів живота (зовнішній і внутрішній косі, поперечний), а також описувати функції, що вони виконують.

20. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжі задню групу м'язів живота (квадратний м'яз попереку), а також описувати функції, що вони виконують.

21. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах поверхневе і глибоке пахвинні кільця (стінки).

22. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах передню і задню стінки піхви прямого м'яза живота вище та нижче пупка.

23. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах білу лінію живота.

24. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах формування, стінки пахвинного каналу, а також описувати його вміст в залежності від статі.

25. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах пупкові складки та що є їх вмістом.

26. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах присередню і бічну пахвинні ямки, описувати їх функціональне значення.

М'язи голови

27. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах м'язи склепіння черепа (потилично-лобовий, скронево-тім'яний), а також описувати функції, що вони виконують.

28. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах м'язи вушної раковини (передній, задній і верхній вушні), а також описувати функції, що вони виконують.

29. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах м'язи, що оточують ніздрі (носовий, м'яз-опускач носової перегородки), а також описувати функції, що вони виконують.

30. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах м'язи, що оточують ротову щілину (коловий м'яз рота, м'яз-опускач кута рота, м'яз-опускач нижньої губи, підборідний, м'яз-підіймач кута рота, м'яз-підіймач верхньої губи, м'яз-підіймач верхньої губи і крила носа, малий і великий виличні, щічний, м'яз сміху), а також описувати функції, що вони виконують.

31. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах м'язи, що оточують щілину повік (коловий м'яз ока, м'яз гордіїв, м'яз-зморщувач брови), а також описувати функції, що вони виконують.

32. Визначати варіанти й аномалії розвитку м'язів лица.

33. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах жувальні м'язи (жувальний, скроневий, присередній і бічний крилоподібні), а також описувати функції, що вони виконують.

М'язи шиї

34. Визначати і демонструвати на тілі ділянки та межі шиї.

35. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах поверхневі м'язи шиї (підшкірний, груднинно-ключично-соскоподібний), а також описувати функції, що вони виконують.

36. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах надпід'язикову групу м'язів шиї (двочеревцевий, шило-під'язиковий, щелепно-під'язиковий, підборідно-під'язиковий), а також описувати функції, що вони виконують.

37. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах підпід'язикову групу м'язів шиї (лопатково-під'язиковий, груднинно-під'язиковий, груднинно-щитоподібний, щито-під'язиковий), а також описувати функції, що вони виконують.

38. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах бічну групу глибоких м'язів шиї (передній, середній і задній драбинчасті м'язи), а також описувати функції, що вони виконують.

39. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах передхребтову групу м'язів шиї (довгий м'яз шиї, довгий м'яз голови, передній прямий м'яз голови, бічний прямий м'яз голови), а також описувати функції, що вони виконують.

40. Визначати і описувати варіанти й аномалії розвитку м'язів шиї.

41. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжі трикутники шиї (вміст та стінки).

42. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжі надгруднинний міжапоневротичний, переддрабинчастий та міждрабинчастий простори (стінки та вміст).

43. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжі переднутрощевий та позаднутрощевий простори (стінки та вміст).

44. Визначати і демонструвати на тілі ділянки плеча, передпліччя та кисті.

М'язи верхньої кінцівки

45. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжі м'язи грудного пояса (дельтоподібний, надостьовий, підостьовий, малий круглий, великий круглий, підлопатковий), а також описувати функції, що вони виконують.

46. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжі передню групу м'язів плеча (двоголовий м'яз, дзьобо-плечовий, плечовий), а також описувати функції, що вони виконують.

47. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжі задню групу м'язів плеча (триголовий м'яз, ліктювий), а також описувати функції, що вони виконують.

48. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжі перший шар передньої групи м'язів передпліччя (плечо-променевиий, круглий м'яз-привертач, променевиий м'яз-згинач зап'ястка, довгий долонний, ліктювий м'яз-згинач зап'ястка), а також описувати функції, що вони виконують.

49. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжі другий шар передньої групи м'язів передпліччя (поверхневиий м'яз-згинач пальців), а також описувати функції, що вони виконують.

50. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжі третій шар передньої групи м'язів передпліччя (глибокий м'яз-згинач пальців, довгий м'яз-згинач великого пальця), а також описувати функції, що вони виконують.

51. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжі четвертий шар передньої групи м'язів передпліччя (квадратний м'яз-привертач), а також описувати функції, що вони виконують.

52. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжі поверхневиий шар задньої групи м'язів передпліччя (довгий променевиий м'яз-розгинач зап'ястка, короткий променевиий м'яз-розгинач зап'ястка, м'яз-розгинач пальців, м'яз-розгинач мізинця, ліктювий м'яз-розгинач зап'ястка), а також описувати функції, що вони виконують.

53. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжі глибокий шар задньої групи м'язів передпліччя (м'яз-відвертач, довгий відвідний м'яз великого пальця, короткий м'яз-розгинач великого пальця, довгий м'яз-розгинач великого пальця, м'яз-розгинач вказівного пальця), а також описувати функції, що вони виконують.

54. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжі м'язи підвищення великого пальця (короткий відвідний м'яз великого пальця, протиставний м'яз великого пальця, короткий м'яз-згинач великого пальця, привідний м'яз великого пальця), а також описувати функції, що вони виконують.

55. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжі м'язи підвищення мізинця (короткий долонний м'яз, відвідний м'яз мізинця,

протиставний м'яз мізинця, короткий м'яз-згинач мізинця), а також описувати функції, що вони виконують.

56. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжі середню групу м'язів кисті (червоподібні, міжкісткові долонні та тильні), а також описувати функції, що вони виконують.

57. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах фасції верхньої кінцівки.

58. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах пахвову порожнину (стінки та вміст).

59. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжі тристоронній та чотиристоронній отвори (стінки та вміст).

60. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах присередню і бічну двоголові борозни (межі та вміст).

61. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах ліктьову ямку (стінки та вміст).

62. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах задню присередню, задню бічну, передню присередню, передню бічну ліктьові борозни.

63. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах променеву, серединну і ліктьову борозни передпліччя.

М'язи нижньої кінцівки

64. Визначати і демонструвати на тілі ділянки стегна, гомілки та стопи.

65. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах зовнішні м'язи тазового пояса (великий, середній і малий сідничні, м'яз-натягувач широкої фасції стегна, квадратний м'яз стегна, зовнішній затульний), а також описувати функції, що вони виконують.

66. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах внутрішні м'язи тазового пояса (клубово-поперековий, малий поперековий, внутрішній затульний, верхній і нижній близнюкові, грушоподібний), а також описувати функції, що вони виконують.

67. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах передню групу м'язів стегна (кравецький, чотириголовий), а також описувати функції, що вони виконують.

68. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах задню групу м'язів стегна (півсухожилковий, півперетинчастий, двоголовий), а також описувати функції, що вони виконують.

69. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах присередню групу м'язів стегна (тонкий, гребінний, довгий привідний, короткий привідний, великий привідний), а також описувати функції, що вони виконують.

70. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах передню групу м'язів гомілки (передній великогомілковий, довгий м'яз-розгинач пальців, довгий м'яз-розгинач великого пальця), а також описувати функції, що вони виконують.

71. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах поверхневий шар задньої групи м'язів гомілки (триголовий м'яз литки, підшоввий), а також описувати функції, що вони виконують.

72. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах глибокий шар задньої групи м'язів гомілки (підколінний, довгий м'яз-згинач пальців, довгий м'яз-згинач великого пальця, задній великогомілковий м'яз), а також описувати функції, що вони виконують.

73. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах бічну групу м'язів гомілки (довгий малогомілковий, короткий малогомілковий), а також описувати функції, що вони виконують.

74. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах м'язи тилу стопи (короткий м'яз-розгинач пальців, короткий м'яз-розгинач великого пальця), а також описувати функції, що вони виконують.

75. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах присередню групу м'язів підшви стопи (відвідний м'яз великого пальця, короткий м'яз-згинач великого пальця, привідний м'яз великого пальця), а також описувати функції, що вони виконують.

76. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах бічну групу м'язів підшви (відвідний м'яз мізинця, короткий м'яз-згинач мізинця, протиставний м'яз мізинця), а також описувати функції, що вони виконують.

77. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах середню групу м'язів мізинця (короткий м'яз-згинач пальців, квадратний м'яз підшви,

червоподібні, тильні і підошовві міжкісткові), а також описувати функції, що вони виконують.

78. Визначати варіанти й аномалії розвитку м'язів тазового поясу і вільної нижньої кінцівки.

79. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах фасції нижньої кінцівки.

80. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті м'язову і судинну затоки (стінки та вміст).

81. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах великий і малий сідничі, надгрушоподібний і підгрушоподібний отвори.

82. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах затульний канал (стінки та вміст).

83. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах стегновий трикутник (стінки та вміст).

84. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах клубово-гребінну та передню стегнову борозни.

85. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах привідний канал (стінки та вміст).

86. Описувати стегновий канал при утворенні стегнових гриж.

87. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах підколінну ямку (стінки та вміст).

88. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах гомілково-підколінний канал (стінки та вміст).

89. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах верхній і нижній м'язово-малогомілковий канали (стінки та вміст).

90. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах канали, що утворюються під тримачем м'язів-згиначів.

91. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах канали, що утворюються під нижнім тримачем м'язів-розгиначів.

92. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі або муляжах присередню і бічну підошовві борозни (стінки та вміст).

Практичні завдання з теми міологія:

Намалювати:

- a) Схеми поперечного розрізу скелетного м'яза.
- b) Схеми ділянок та трикутників шиї.
- c) Схеми трикутників грудної клітки.
- d) Схеми ліній та ділянок живота.
- e) Схеми будови пахвинного каналу на поперечному розрізі.

РОЗДІЛ III. СПЛАНХНОЛОГІЯ

1. Список термінів з анатомії травної системи (*Systema digestoria*)*

* - Необхідно перекласти латиною, заповнити таблицю, вивчити українську назву та латинський еквівалент

Термін українською мовою		Термін латиною
I.	Травна система	
<i>1.</i>	Рот	
2.	Ротова порожнина	
	- Присінок рота	
	-- Верхня губа	
	-- Нижня губа	
	-- Кут рота	
	-- Щока	
	- Власне ротова порожнина	
	- Піднебіння	
	-- Тверде піднебіння	
	-- М'яке піднебіння	
	- Ясна	
	- Зуби	
	- Різці	
	- Ікла	
	- Малі кутні зуби	
	- Великі кутні зуби	
	- Язик	
	-- Тіло язика	
	-- Корінь язика	

Термін українською мовою		Термін латиною
-- Спинка язика		
-- Край язика		
-- Верхівка язика		
-- Слизова оболонка язика		
--- Грибоподібні сосочки язика		
--- Жолобуваті сосочки язика		
--- Листоподібні сосочки язика		
-- Язиковий мигдалик		
- Ротові залози		
-- Під'язикова залоза		
-- Піднижньощелепна залоза		
-- Привушна залоза		
--- Привушна протока		
3. Зів		
-- Піднебінно-язикова дужка		
-- Піднебінно-глоткова дужка		
-- Піднебінний мигдалик		
-- Мигдаликова ямка		
4. Глотка		
- Носова частина глотки		
--Склепіння глотки		
-- Глотковий мигдалик		
-- Глотковий отвір слухової труби		
-- Трубний валок		
- Ротова частина глотки		

Термін українською мовою		Термін латиною
	- Гортанна частина глотки	
	- Порожнина глотки	
	- Слизова оболонка глотки	
	- М'язи глотки	
5.	Стравохід	
	- Шийна частина	
	- Грудна частина	
	- Черевна частина	
	- Слизова оболонка	
6.	Шлунок	
	- Передня стінка шлунка	
	- Задня стінка шлунка	
	- Велика кривина шлунка	
	- Мала кривина шлунка	
	- Кардіальний отвір	
	- Кардіальна частина шлунка	
	- Дно шлунка	
	- Кардіальна вирізка	
	- Тіло шлунка	
	- Воротарна частина шлунка	
	-- Воротарна печера	
	-- Воротарний канал	
	- Воротарний м'яз-замикач	
	- Воротарний отвір	
	- Слизова оболонка шлунка	

Термін українською мовою		Термін латиною
	-- Шлункові складки	
	-- Шлункові поля	
7.	Тонка кишка	
	- Серозна оболонка тонкої кишки	
	- Слизова оболонка тонкої кишки	
	-- Колові складки тонкої кишки	
	- Дванадцятипала кишка	
	-- Верхня частина дванадцятипалої кишки	
	-- Нижхідна частина дванадцятипалої кишки	
	--- Великий сосочок дванадцятипалої кишки	
	--- Малий сосочок дванадцятипалої кишки	
	-- Горизонтальна частина дванадцятипалої кишки	
	-- Висхідна частина дванадцятипалої кишки	
	- Дванадцятипало-порожньокишковий згин	
	- Порожня кишка	
	- Клубова кишка	
8.	Товста кишка	
	- Слизова оболонка товстої кишки	
	-- Півмісяцеві складки ободової кишки	
	- Випини ободової кишки	
	- Стрічки ободової кишки	
	- Серозна оболонка товстої кишки	
	- Чепцеві привіски ободової кишки	
	- Слепа кишка	
	- Клубовий отвір	

Термін українською мовою	Термін латиною
- Червоподібний відросток	
- Ободова кишка	
- Висхідна ободова кишка	
- Правий згин ободової кишки	
- Поперечна ободова кишка	
- Лівий згин ободової кишки	
- Низхідна ободова кишка	
- Сигмоподібна ободова кишка	
- Пряма кишка	
- Крижовий згин	
- Ампула прямої кишки	
- Відхідниковий канал	
- Відхідникові стовпи	
- Відхідникові пазухи	
- Відхідник	
9. Печінка	
- Права частка печінки	
- Ліва частка печінки	
- Діафрагмова поверхня	
- Нижній край	
- Нутрощева поверхня	
- Ямка жовчного міхура	
-Ворота печінки	
-- Борозна порожнистої вени	
- Щілина венозної зв'язки	

	Термін українською мовою	Термін латиною
	- Кругла зв'язка печінки	
	- Квадратна частка печінки	
	- Хвостата частка печінки	
	- Загальна печінкова протока	
	- Права печінкова протока	
	- Ліва печінкова протока	
10.	Жовчний міхур	
	- Дно жовчного міхура	
	- Тіло жовчного міхура	
	- Шийка жовчного міхура	
	- Міхурові протока	
	- Спільна жовчна протока	
11.	Підшлункова залоза	
	- Головка підшлункової залози	
	- Тіло підшлункової залози	
	- Хвіст підшлункової залози	
12.	Очеревина	
	- Брижа тонкої кишки	
	- Корінь брижі	
	- Брижа поперечної ободової кишки	
	- Брижа червоподібного відростка	
	- Брижа сигмоподібної ободової кишки	
	- Великий чепець	
	- Малий чепець	
	- Зв'язки печінки	

Термін українською мовою	Термін латиною
- Вінцева зв'язка	
- Серпоподібна зв'язка	
- Права трикутна зв'язка	
- Ліва трикутна зв'язка	
- Чепцева сумка	
- Чепцевий отвір	
- Печінкова сумка	
- Передшлункова сумка	
- Права брижова пазуха	
- Ліва брижова пазуха	
- Лівий бічний канал	
- Правий бічний канал	
- Верхній клубово-сліпокишковий заступ	
- Нижній клубово-сліпокишковий заступ	
- Прямокишково-маткова заглибина	
- Міхурово-маткова заглибина	
- Прямокишково-міхурова заглибина	
- Середина пупкова складка	
- Присередня пупкова складка	
- Присередня пахвинна ямка	
- Бічна пупкова складка	
- Бічна пахвинна ямка	

*Перелік практичних навичок до підсумкового контролю з підрозділу
«Травна система»*

1. Визначати і демонструвати на препараті частини ротової порожнини.
2. Визначати і демонструвати на препараті межі присінка рота.
3. Визначати і демонструвати на препараті частини губи, описувати будову кожної частини.
4. Визначати і демонструвати на муляжах будову ясен.
5. Визначати і демонструвати на препаратах стінки і сполучення власне ротової порожнини.
6. Визначати і демонструвати на препараті будову твердого піднебіння.
7. Визначати і демонструвати на препараті будову м'якого піднебіння.
8. Визначати і демонструвати на препараті стінки і сполучення зівя.
9. Визначати і демонструвати на препараті локалізацію і будову піднебінного мигдалика.
10. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті частини язика, а також структури, що розташовані на його верхній і нижній поверхнях.
11. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті смакові та тактильні сосочки язика.
12. Визначати і демонструвати на препараті локалізацію і будову язикового мигдалика.
13. Визначати і демонструвати на препаратах власні м'язи язика (верхній і нижній поздовжні, поперечний і вертикальний) та вказувати функції, що вони виконують.
14. Визначати і демонструвати на препаратах скелетні м'язи язика (підборідно-язиковий, під'язиково-язиковий, шило-язиковий) та вказувати функції, що вони виконують.
15. Визначати і демонструвати на препараті частини, поверхні та тканини зуба.
16. Визначати формули постійних і молочних зубів.
17. Визначати строки прорізування постійних і молочних зубів.
18. Визначати і описувати будову постійних різців, ікол, малих та великих кутніх зубів.

19. Визначати і описувати будову молочних різців, ікол та великих кутніх зубів.
20. Визначати і демонструвати на препараті великі слинні залози (привушна, піднижньощелепна, під'язикова) та описувати топографію їхніх проток.
21. Визначати і описувати малі слинні залози.
22. Визначати і демонструвати на препараті частини глотки.
23. Визначати скелетотопію та синтопію глотки.
24. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті частини глотки.
25. Визначати і демонструвати на препараті поперечні м'язи глотки (верхній, середній та нижній констриктори) та описувати місця їхнього початку і прикріплення, а також функції, що вони виконують.
26. Описувати акт ковтання.
27. Визначати синтопію і скелетотопію стравоходу.
28. Визначати і демонструвати частини стравоходу.
29. Визначати і описувати особливості будови оболонок стравоходу.
30. Визначати і демонструвати на муляжах анатомічні і фізіологічні звуження стравоходу.
31. Визначати і описувати скелетотопію і синтопію шлунку.
32. Визначати і демонструвати на препараті частини шлунку.
33. Визначати і демонструвати на препараті отвори шлунку.
34. Визначати і описувати будову оболонок шлунку.
35. Визначати і демонструвати на препараті поверхні і краї печінки.
36. Визначати і описувати функції печінки.
37. Визначати і демонструвати на анатомічних препаратах зв'язки печінки.
38. Визначати і демонструвати на препараті частки печінки.
39. Визначати, демонструвати і описувати борозни нутрощевої поверхні печінки.
40. Визначати і демонструвати скелетотопію і синтопію печінки.
41. Описувати структурно-функціональну одиницю печінки.
42. Визначати і описувати сегменти і сектори печінки.
43. Визначати і описувати печінкову тріаду.
44. Визначати і демонструвати на препараті частини жовчного міхура.

45. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті позапечінкові жовчні протоки.
46. Визначати і описувати оболонки жовчного міхура.
47. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті частини підшлункової залози.
48. Визначати і демонструвати на препараті поверхні і краї підшлункової залози.
49. Визначати і описувати функції підшлункової залози.
50. Описувати синтопію підшлункової залози.
51. Описувати будову підшлункових островців.
52. Описувати будову і функції селезінки.
53. Визначати і демонструвати на препараті частини тонкої кишки.
54. Визначати і описувати оболонки тонкої кишки.
55. Описувати будову слизової оболонки тонкої кишки.
56. Визначати і демонструвати на препараті частини 12-ти палої кишки.
57. Визначати і описувати скелетотопію синтопію частин 12-ти палої кишки.
58. Визначати і демонструвати на препараті вигини 12-ти палої кишки.
59. Визначати і демонструвати на препараті дванадцятипало-порожньокишковий згин.
60. Описувати будову слизової оболонки низхідної частини 12-ти палої кишки.
61. Демонструвати і описувати будову брижової частини тонкої кишки.
62. Визначати і описувати відмінні особливості між порожньою і клубовою кишками.
63. Описувати функцію кишкових ворсинок.
64. Детально описувати будову слизової оболонки клубової кишки.
65. Визначати і демонструвати на препараті частини товстої кишки.
66. Визначати і описувати оболонки товстої кишки, зокрема, детальну будову слизової оболонки.
67. Визначати і описувати відмінні особливості між тонкою і товстою кишками.

68. Описувати будову і топографію сліпої кишки разом з червоподібним відростком.

69. Визначати і описувати будову та топографію ободової кишки (вміти визначати її відділи).

70. Визначати і описувати будову прямої кишки.

71. Описувати топографію і вигини прямої кишки.

72. Визначати і демонструвати на препараті межі черевної порожнини.

73. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі позаочеревинний простір, описувати органи, що розміщені в ньому.

74. Визначати і описувати листки очеревини.

75. Визначати і описувати похідні очеревини.

76. Визначати і демонструвати пупкові складки і пахвинні ямки в ділянці нижнього відділу передньої черевної стінки.

77. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі брижі.

78. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі зв'язки печінки, нирок, підшлункової залози та селезінки.

79. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі чепці.

80. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі стінки чепцевого отвору.

81. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі топографічні утворення верхнього поверху порожнини очеревини.

82. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі топографічні утворення нижнього поверху порожнини очеревини.

Практичні завдання з теми травна система:

Намалювати:

a) Схема травної трубки на поперечному розрізі

b) Схема будови зуба на повздовжньому розрізі.

c) *Схема сегментів печінки (Неттер Ф. «Анатомія людини», 4-е видання, рис 272.)*

d) Схема внутрішньопечінкових і зовнішньопечінкових протоків.

e) Схема топографії очеревини на сагітальному та фронтальному розрізах тулуба.

2. Список термінів з анатомії дихальної системи (*Systema respiratoria*)*

* - Необхідно перекласти латиною, заповнити таблицю, вивчити українську назву та латинський еквівалент

Термін українською мовою		Термін латиною
П.	Дихальна система	
1.	Ніс	
	- Корінь носа	
	- Спинка носа	
	- Кінчик носа	
	- Крила носа	
	- Ніздрі	
2.	Носова порожнина	
	- Хоани	
	- Носова перегородка	
	- Верхня носова раковина	
	- Середня носова раковина	
	- Нижня носова раковина	
	- Присінок носа	
	- Верхній носовий хід	
	- Середній носовий хід	
	- Нижній носовий хід	
	- Загальний носовий хід	
	- Приносові пазухи	
	-- Верхньощелепна пазуха	
	-- Клиноподібна пазуха	
	-- Лобова пазуха	

Термін українською мовою	Термін латиною
-- Решітчасті комірки	
- Слизова оболонка	
- Нюхова частина	
- Дихальна частина	
3. Гортань	
- Щитоподібний хрящ	
- Перстнеподібний хрящ	
- Черпакуватий хрящ	
- Надгортанник	
- Персне-щитоподібний суглоб	
- Персне-черпакуватий суглоб	
- Щито-під'язикова перетинка	
- Порожнина гортані	
-- Вхід до гортані	
-- Присінок гортані	
--- Присінкова складка	
--- Присінкова щілина	
-- Голосник	
--- Голосова складка	
--- Шлуночок гортані	
--- Голосова щілина	
---- Міжперетинкова частина голосової щілини	
---- Міжхрящова частина голосової щілини	
-- Підголосникова порожнина	
- Слизова оболонка	

Термін українською мовою		Термін латиною
	-- Голосова зв'язка	
	-- Присінкова зв'язка	
	- М'язи гортані	
4.	Трахея	
	- Шийна частина	
	- Грудна частина	
	- Роздвоєння трахеї	
	- Трахейні хрящі	
	- Кільцеві (трахейні) зв'язки	
	- Перетинчаста стінка	
5.	Бронхи	
	- Правий головний бронх	
	- Лівий головний бронх	
	- Бронхове дерево	
6.	Легені	
	- Права легеня	
	- Ліва легеня	
	- Основа легені	
	- Верхівка легені	
	- Реброва поверхня	
	-- Хребтова частина ребрової поверхні легені	
	- Середостінна поверхня	
	- Діафрагмова поверхня	
	- Міжчасткова поверхня	
	- Передній край легені	

Термін українською мовою		Термін латиною
- Язичок лівої легені		
- Серцева вирізка лівої легені		
- Язичок лівої легені		
- Нижній край легені		
- Ворота легені		
- Корінь легені		
- Коса щілина легені		
- Горизонтальна щілина правої легені		
- Верхня частка легені (лівої, правої)		
- Середня частка правої легені		
- Нижня частка легені (лівої, правої)		
7. Плевра		
- Нутрощева (легенева) плевра		
- Пристінкова плевра		
-- Купол плеври		
-- Реброва частина		
-- Середостінна частина		
-- Діафрагмова частина		
- Плевральна порожнина		
-- Реброво-діафрагмовий завуток		
-- Реброво-середостінний завуток		

Перелік практичних навичок до підсумкового контролю з підрозділу «Дихальна система»

1. Визначати і демонструвати на препараті навколоносові пазухи носу. Описувати їхню будову.
2. Визначати і демонструвати на препараті частини зовнішнього носу.
3. Визначати і демонструвати на препараті хрящі носу (великий криловий, малий криловий, хрящ перегородки носу, бічний, додаткові).
4. Визначати і демонструвати на кістковому препараті стінки та сполучення носової порожнини.
5. Визначати і демонструвати на препараті кісткову перегородку носу.
6. Визначати і демонструвати на препараті частини носової порожнини (присінок і власне носова порожнина).
7. Визначати і описувати будову власне носової порожнини (нюхова і дихальна частини).
8. Визначати і демонструвати на кістковому препараті носові ходи (найвищий, верхній, середній та нижній). Описувати, які анатомічні структури відкриваються в них.
9. Визначати і демонструвати на препараті скелетотопію та синтопію гортані.
10. Визначати і описувати будову оболонок гортані.
11. Визначати і демонструвати на препараті анатомічні особливості будови щитоподібного хряща гортані (права і ліва пластинки, виступ гортані, верхня і нижня щитоподібні вирізки, верхній і нижній роги, верхній і нижній щитоподібний горбки, коса лінія, щитоподібний отвір).
12. Визначати і демонструвати на препараті анатомічні особливості будови перснеподібного хряща гортані (пластинка, черпакувата суглобова поверхня, щитоподібна суглобова поверхня, дуга).
13. Визначати і демонструвати на препараті анатомічні особливості будови черпакуватого хряща (основа, верхівка; передньобічна, присередня і задня поверхні, голосовий і м'язовий відростки, горбок, дугоподібний гребінь, трикутна ямка, довгаста ямка).

14. Визначати і демонструвати на препараті анатомічні особливості будови надгортанника (надгортанне стебло і горбок).

15. Визначати і демонструвати на препараті анатомічні особливості будови ріжкуватого хряща (горбок).

16. Визначати і демонструвати на муляжах суглоби гортані (персне-щитоподібний і персне-черпакуватий). Надавати морфофункціональну характеристику цим суглобам.

17. Визначати і демонструвати на муляжах зв'язки гортані (щито-під'язикова перетинка, що складається з серединної та бічної щито-під'язикових зв'язок, під'язиково-надгортанна, щито-надгортанна, рого-перснеподібна, серединна персне-щитоподібна, персне-трахейна, персне-черпакувата, персне-глоткова, голосова, присінкова, волокнисто-еластична перетинка, що складається з чотирикутної перетинки та еластичного конусу).

18. Визначати і демонструвати на муляжах м'язи гортані, що змінюють величину натягу голосових зв'язок (персне-щитоподібний, голосовий).

19. Визначати і демонструвати на препараті м'язи гортані, що розширюють голосову щілину (задній персне-черпакуватий, щито-надгортанний).

20. Визначати і демонструвати на препараті м'язи гортані, що звужують голосову щілину (бічний персне-черпакуватий, щито-черпакуватий, поперечний черпакуватий, косий черпакуватий, черпакувато-надгортанний).

21. Визначати і описувати будову порожнини гортані (присінок, голосник, підголосникова порожнина).

22. Визначати і демонструвати скелетотопію і синтопію трахеї.

23. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті місце роздвоєння трахеї.

24. Визначати, демонструвати та описувати межі частин трахеї (шийна, грудна).

25. Визначати і описувати будову оболонок трахеї (слизова, підслизова, волокнисто-м'язово-хрящова, адвентиційна).

26. Описувати анатомічні особливості будови передньої та задньої стінок трахеї.

27. Визначати, демонструвати та описувати анатомічні особливості будови правого і лівого головних бронхів.

28. Визначати і описувати будову бронхового дерева (правий і лівий головні бронхи, часткові бронхи, сегментарні бронхи, внутрішньосегментні бронхи, часточкові бронхи, кінцеві бронхіоли).

29. Визначати і демонструвати на препараті краї, поверхні, щілини та частки правої і лівої легень.

30. Визначати і демонструвати на препараті ворота легені.

31. Визначати і описувати компоненти кореня легені (головний бронх, легенева артерія, нерви, дві легеневі вени, лімфатичні судини) та описувати відмінності в розташуванні цих компонентів в правій та лівій легенях.

32. Надавати визначення бронхо-легеневому сегменту. Визначати сегменти кожної з часток правої та лівої легень.

33. Визначати і описувати будову структурно-функціональної одиниці легень – ацинуса (альвеолярні бронхіоли, альвеолярні ходи, альвеолярні мішечки, легеневі альвеоли, кровоносні капіляри).

34. Визначати і демонструвати на тілі межі правої і лівої легень.

35. Визначати і описувати будову листків плеври (нутрощевий та пристінковий) та її частин (реброва, середостінна, діафрагмова).

36. Визначати і описувати закутки плевральної порожнини (реброво-діафрагмовий, реброво-середостінний, хребтово-середостінний, діафрагмово-середостінний).

37. Визначати і демонструвати на препараті межі пристінкової плеври.

38. Визначати і описувати верхнє і нижнє міжплевральні поля.

39. Визначати і демонструвати на препараті середостіння. Описувати, на які відділи воно поділяється.

Практичні завдання з теми дихальна система:

Намалювати:

- a) Схема будови трахеї та бронхового дерева.
- b) Схема сегментів правої та лівої легень.
- c) Схема будови легеневого ацинуса.
- d) Схема будови плевральної порожнини і реберно-діафрагмального закутка

3. Список термінів з анатомії сечовидільної системи (*Systema urinaria*)*

* - Необхідно перекласти латиною, заповнити таблицю, вивчити українську назву та латинський еквівалент

	Термін українською мовою	Термін латиною
III.	Сечовидільна система	
1.	Нирка	
	- Нирки (права, ліва)	
	-- Бічний край	
	-- Присередній край	
	--- Ниркові ворота	
	--- Ниркова пазуха	
	-- Передня поверхня	
	-- Задня поверхня	
	-- Верхній кінець (полюс)	
	-- Нижній кінець (полюс)	
	- Жирова капсула нирки	
	- Волокниста капсула нирки	
	- Кіркова речовина нирки	
	- Мозкова речовина нирки	
	- Ниркові піраміди	
	- Ниркові сосочки	
	- Ниркові стовпи	
	- Ниркова миска	
	- Велика ниркова чашечка	
	- Мала ниркова чашечка	

2.	Сечовід (правий, лівий)	
	- Черевна частина	
	- Тазова частина	
	- Внутрішньостінкова частина	
3.	Сечовий міхур	
	- Верхівка міхура	
	- Тіло міхура	
	- Дно міхура	
	- Шийка міхура	
	- Трикутник міхура	
	- Вічко сечоводу	
	- Внутрішнє вічко сечівника	
	- Слизова оболонка	

Перелік практичних навичок до підсумкового контролю з підрозділу «Сечовидільна система»

1. Визначати і демонструвати на препараті поверхні, краї та кінці нирки.
2. Визначати і демонструвати на препараті ниркові ворота.
3. Визначати і демонструвати на препараті особливості будови ниркової пазухи (малі і великі чашечки, ниркова миска, початок сечоводу).
4. Визначати і демонструвати на муляжах топографічне розташування нирок.
5. Визначати і демонструвати на анатомічних препаратах скелетотопію, синтопію правої та лівої нирок.
6. Визначати і демонструвати на препаратах оболонки нирки (волокниста, жирова капсула, ниркова фасція).
7. Визначати, демонструвати та описувати на препаратах будову кіркової речовини нирки.

8. Визначати, демонструвати та описувати на препаратах будову мозкової речовини нирок.
9. Визначати і описувати сегментарну будову нирки.
10. Визначати і демонструвати на препараті анатомічну будову форнікального апарата нирки.
11. Визначати і описувати кровопостачання нирки.
12. Описувати будову структурно-функціональної одиниці нирки.
13. Описувати будову юктагломерулярного апарата нирки.
14. Визначати і описувати синтопію чоловічого і жіночого сечоводу.
15. Визначати і описувати будову оболонок сечоводу.
16. Визначати і демонструвати на препараті частини сечоводу.
17. Визначати і демонструвати на муляжах синтопію чоловічого та жіночого сечового міхура.
18. Визначати і демонструвати на препаратах анатомічні частини сечового міхура.
19. Визначати і демонструвати на препараті трикутник сечового міхура.
20. Описувати будову м'яза-випорожнювача сечового міхура.
21. Визначати, як вкриває очеревина порожній та наповнений сечовий міхур.
22. Визначати і демонструвати частини чоловічого сечівника, детально описувати будову кожної з його частин.
23. Визначати і описувати будову оболонок сечівника, визначати статеві відмінності.
24. Визначати і описувати особливості будови і топографії жіночого сечівника.

Практичні завдання з теми сечовидільна система:

Намалювати:

- a) Загальний план будови сечової та статеві систем.
- b) Схеми будови нефрона.

4. Список термінів з анатомії чоловічих статевих органів (*Organa genitalia masculina*)

* - Необхідно перекласти латиною, заповнити таблицю, вивчити українську назву та латинський еквівалент

Термін українською мовою		Термін латиною
	Чоловіча статева система	
1.	Яєчко	
	- Присередня поверхня	
	- Бічна поверхня	
	- Верхній кінець (полюс)	
	- Нижній кінець (полюс)	
	- Передній край	
	- Задній край	
	- Білкова оболонка	
	- Середостіння яєчка	
	- Перегородочки яєчка	
	- Часточки яєчка	
	- Паренхіма яєчка	
2.	Над'яєчко	
	- Головка над'яєчка	
	- Тіло над'яєчка	
	- Хвіст над'яєчка	
3.	Сім'яний канатик	
4.	Сім'явиносна протока	
	- Калиткова частина	
	- Канатикові частина	
	- Пахвинна частина	

Термін українською мовою		Термін латиною
	- Тазова частина	
	- Ампула сім'яносної протоки	
4.	Сім'яний пухірець	
5.	Передміхурова залоза	
	- Основа передміхурової залози	
	- Верхівка передміхурової залози	
	- Передня поверхня	
	- Задня поверхня	
	- Частка (права, ліва) передміхурової залози	
	- Перешийок передміхурової залози	
6.	Статевий член	
	- Корінь статевого члена	
	- Тіло статевого члена	
	- Спинка статевого члена	
	- Головка статевого члена	
	- Печеристе тіло статевого члена	
	- Губчасте тіло статевого члена	
7.	Чоловічий сечівник	
	- Передміхурова частина	
	- Перетинчаста (проміжна) частина	
	- Губчаста частина	
	- Внутрішнє вічко сечівника	
	- Зовнішнє вічко сечівника	
	7.Калитка	

Перелік практичних навичок до підсумкового контролю з підрозділу «Чоловічі статеві органи»

1. Визначати і демонструвати на препараті кінці, поверхні та краї яєчка.
2. Визначати і описувати внутрішню будову яєчка (білкова оболонка, середостіння яєчка, часточки, звивисті сім'яні трубочки, прямі сім'яні трубочки, сітка яєчка, виносні проточки яєчка).
3. Визначати і демонструвати на препараті анатомічні особливості зовнішньої будови над'яєчка (головка, тіло, хвіст, пазуха над'яєчка, верхня та нижня зв'язки над'яєчка, привісок над'яєчка).
4. Визначати і описувати внутрішню будову над'яєчка (часточки, протока над'яєчка).
5. Визначати частини (калиткова, канатикова, пахвинна, тазова) та топографію сім'явиносної протоки.
6. Визначати і описувати будову оболонок сім'явиносної протоки.
7. Визначати і демонструвати на муляжах топографію та синтопію сім'яних пухирців.
8. Визначати і демонструвати на препараті частини (основа, тіло і нижній кінець, що переходить у вивідну протоку) та оболонки (слизова, м'язова, адвентиційна) сім'яних пухирців.
9. Визначати і демонструвати на муляжі сім'явипорскувальну протоку.
10. Визначати і демонструвати синтопію та топографію передміхурової залози.
11. Визначати і демонструвати поверхні (передня, задня, нижньобічні) та частини (права і ліва частки, перешийок) передміхурової залози.
12. Описувати внутрішню будову передміхурової залози.
13. Визначати і демонструвати будову та топографію цибулинно-сечівникової залози.
14. Визначати та демонструвати структурні компоненти сім'яного канатика.
15. Описувати і демонструвати на муляжі оболонки яєчка (шкіра, м'ясиста оболонка, зовнішня сім'яна фасція, фасція м'яза-підіймача яєчка, м'яз-підіймач яєчка, внутрішня сім'яна фасція; піхвова оболонка, що складається з пристінкової та нутрощевої пластинок).

16. Описувати зовнішню та внутрішню будову статевого члена (корінь, тіло, головка, вінець головки, шийка головки, зовнішнє вічко сечівника, передня шкірочка статевого члена, залози передньої шкірочки, вуздечка передньої шкірочки, шов статевого члена, печеристі і губчасте тіла статевого члена, підвішувальна та працююподібна зв'язки статевого члена).

Практичні завдання з теми чоловіча статева система:

Намалювати: схема будови оболонок калитки і сім'яного канатика.

5. Список термінів з анатомії жіночих статевих органів (*Organa genitalia feminea*)

* - Необхідно перекласти латиною, заповнити таблицю, вивчити українську назву та латинський еквівалент

Термін українською мовою		Термін латиною
	Жіноча статева система	
1.	Яєчник	
	- Вільний край	
	- Брижовий край	
	- Присередня поверхня	
	- Бічна поверхня	
	- Трубний кінець	
	- Матковий кінець	
	- Білкова оболонка	
	- Кора яєчника	
	- Мозкова речовина яєчника	
	- Власна зв'язка яєчника	
2.	Матка	
	- Передня поверхня	

	Термін українською мовою	Термін латиною
	- Задня поверхня	
	- Тіло матки	
	- Дно матки	
	- Шийка матки	
	-- Надпівхова частина шийки	
	-- Півхова частина шийки	
	- Порожнина матки	
	- Вічко матки	
	- Канал шийки матки	
	- Широка маткова зв'язка	
	- Кругла маткова зв'язка	
3.	Маткова труба	
	- Маткова частина	
	- Перешийок маткової труби	
	- Ампула маткової труби	
	- Лійка маткової труби	
	--Торочки маткової труби	
	- Маткове вічко маткової труби	
	- Черевний отвір маткової труби	
4.	Піхва	
	- Склепіння піхви	
	- Передня стінка піхви	
	- Задня стінка піхви	
5.	Зовнішні жіночі статеві органи	
	- Лобкове підвищення	

Термін українською мовою		Термін латиною
	- Велика соромітна губа	
	- Соромітна щілина	
	- Мала соромітна губа	
	- Присінок піхви	
	- Отвір піхви	
	- Клітор	
6.	Жіночий сечівник	

Перелік практичних навичок до підсумкового контролю з підрозділу «Жіночі статеві органи»

1. Визначати і демонструвати на препараті кінці (трубний, матковий), краї (вільний, брижовий) та поверхні (присередня, бічна) яєчника.
2. Визначати і демонструвати на препаратах зв'язки яєчника (підвішувальна зв'язка яєчника, власна зв'язка яєчника).
3. Демонструвати на препараті ворота яєчника.
4. Визначати і описувати будову кіркової речовини яєчника (інтерстиціальні клітини, примордіальні фолікули, первинні фолікули, вторинні фолікули, зрілі третинні фолікули, атретичні фолікули, атретичні тіла, червоні тіла, жовті і білясті тіла).
5. Визначати і описувати будову мозкової речовини яєчника.
6. Визначати і описувати будову рудиментарних утворень яєчника (над'яєчник, пухирчасті придатки, прияєчник).
7. Визначати і демонструвати на препараті частини матки (дно, тіло, шийка) та її поверхні (передня, задня).
8. Визначати і демонструвати на препараті частини шийки матки (надпівхова, півхова) та її анатомічні структури (вічко, передня та задня губи).
9. Описувати і демонструвати положення розташування матки (антеверзіо, антефлексіо, ретроверзіо, ретрофлексіо).
10. Описувати будову порожнини матки.

11. Визначати і демонструвати на препаратах будову оболонок матки (ендометрій, міометрій, периметрій).
12. Визначати і демонструвати на препаратах зв'язки матки (широка, кругла, кардинальна, прямокишково-маткова).
13. Визначати і описувати синтопію матки.
14. Визначати і демонструвати частини маткової труби (маткова частина, ампула, перешийок, лійка).
15. Визначати і демонструвати отвори маткової труби (матковий, черевний).
16. Визначати і описувати будову оболонок маткової труби (слизова, м'язова, серозна).
17. Визначати і демонструвати на препараті будову піхви, а також описувати її вікові особливості.
18. Визначати і демонструвати на препаратах або муляжах будову зовнішніх жіночих статевих органів (великі і малі соромітні губи, присінок піхви, велика присінкова залоза, малі присінкові залози, цибулина присінка, клітор).

Практичні завдання з теми жіноча статева система:

Намалювати: схема фіксуєчого апарату матки.

6. Список термінів з анатомії промежини (Perineum)

* - Необхідно перекласти латиною, заповнити таблицю, вивчити українську назву та латинський еквівалент

Термін українською мовою		Термін латиною
1.	Промежина	
	Сечостатева діафрагма	
	- Поверхневий поперечний м'яз промежини	
	- Цибулинно-губчастий м'яз	
	- Сідничо-печеристий м'яз	
	- Зовнішній м'яз замикач сечівника	
	- Глибокий поперечний м'яз промежини	

	Тазова діафрагма	
	- Зовнішній м'яз-замикач відхідника	
	- М'яз-підіймач відхідника	
	- Сідничо-відхідникова ямка	

Перелік практичних навичок до підсумкового контролю з підрозділу «Промежина».

1. Визначати і демонструвати на муляжах поверхневі м'язи сечово-статевої ділянки (поверхневий поперечний м'яз промежини, сідничо-печеристий м'яз, цибулинно-губчастий м'яз), а також описувати місця їхнього початку і прикріплення та функції, що вони виконують.

2. Визначати і демонструвати на муляжах глибокі м'язи сечово-статевої ділянки (глибокий поперечний м'яз промежини, зовнішній м'яз-замикач сечівника), а також описувати місця їхнього початку і прикріплення та функції, що вони виконують.

3. Визначати і демонструвати на муляжах поверхневі м'язи тазової діафрагми (зовнішній м'яз-замикач відхідника), а також описувати місця їхнього початку і прикріплення та функції, що вони виконують.

4. Визначати і демонструвати на муляжах глибокі м'язи тазової діафрагми (м'яз-підіймач відхідника, сідничо-куприковий м'яз), а також описувати місця їхнього початку і прикріплення та функції, що вони виконують.

5. Визначати і описувати топографію фасцій і клітковинних просторів промежини.

Практичні завдання з теми жіноча статева система:

Намалювати:

- a) Схема будови діафрагми тазу.
- b) Схема будови сечово-статевої діафрагми на сагітальному розрізі.

7. Список термінів з анатомії ендокринних залоз (*Glandulae endocrinae*)

* - Необхідно перекласти латиною, заповнити таблицю, вивчити українську назву та латинський еквівалент

	Термін українською мовою	Термін латиною
VI.	Ендокринна система	
	Гіпофіз	
	Шишкоподібна залоза	
	Щитоподібна залоза	
	- Частка щитоподібної залози	
	- Перешийок щитоподібної залози	
	Прищитоподібні залози.	
	Надниркова залоза (права, ліва)	
	- кіркова речовина	
	- мозкова речовина	
	Тимус	

Перелік практичних навичок до підсумкового контролю з підрозділу «Ендокринні залози»

1. Визначати і демонструвати будову передньої частки гіпофіза (горбова частина, дальша частина, проміжна частина), а також описувати гормони цієї частки та функції, що вони виконують.

2. Визначати і демонструвати анатомічні особливості будови задньої частки гіпофіза (лійка, нервова частина), а також описувати функціональне значення гормонів, що накопичуються в цій частці.

3. Визначати і описувати розвиток, вікові особливості та аномалії розвитку гіпофіза.

4. Визначати і описувати будову, топографію та функції шишкоподібного тіла.

5. Визначати і описувати синтопію щитоподібної залози.

6. Визначати і демонструвати зовнішню будову щитоподібної залози (ліва та права частки, перешийок, пірамідна частка, волокниста капсула).
7. Визначати і описувати внутрішню будову щитоподібної залози (паренхіма, строма).
8. Визначати гормони щитоподібної залози та описувати функції, що вони виконують.
9. Визначати і описувати розвиток, вікові особливості та аномалії розвитку щитоподібної залози.
10. Визначати і демонструвати на препараті топографію прищитоподібних залоз.
11. Визначати і описувати будову прищитоподібних залоз, а також гормони, що вони продукують.
12. Визначати і описувати розвиток, вікові особливості та аномалії розвитку прищитоподібних залоз.
13. Визначати і демонструвати на муляжах синтопію, скелетотопію та топографію лівої та правої надниркових залоз.
14. Визначати і демонструвати на препараті поверхні та краї надниркових залоз.
15. Описувати будову кіркової речовини надниркових залоз (клубочкова зона, пучкова зона, сітчаста зона).
16. Описувати будову мозкової речовини надниркових залоз (клітини, що продукують катехоламіни).
17. Визначати і описувати вікові особливості надниркових залоз.
18. Демонструвати на муляжах та описувати будову і функції парагангліїв (сонний клубочок, приаортові тіла, симпатичні параганглії, куприковий клубочок).
19. Описувати будову підшлункових островців. Визначати гормони цих островців та функції, що вони виконують.

Практичні завдання з теми жіноча статева система:

Намалювати: схема будови гіпофізу та його функціональних зв'язків з іншими залозами внутрішньої секреції.

РОЗДІЛ IV. СЕРЦЕВО-СУДИННА СИСТЕМА

Список термінів з анатомії серцево-судинна система (systema cardiovasculare)*

* - Необхідно перекласти латиною, заповнити таблицю, вивчити українську назву та латинський еквівалент

1. Список термінів з анатомії серця (Cor)

Термін українською мовою		Термін латиною
1.	Серце	
	- Основа серця	
	- Верхівка серця	
	- Груднинно-реброва поверхня серця	
	- Діафрагмова поверхня серця	
	- Легенева поверхня (права, ліва)	
	- Вінцева борозна	
	- Передня міжшлуночкова борозна	
	- Задня міжшлуночкова борозна	
	- Аорта (на серці)	
	- Верхня порожниста вена (на серці)	
	- Нижня порожниста вена (на серці)	
	- Легеневий стовбур (на серці)	
	-- легенева артерія (права, ліва)	
	- Праві легеневі вени (на серці)	
	- Ліві легеневі вени (на серці)	
	Праве передсердя	
	- Праве вушко	
	- Гребенясті м'язи	
	- Отвір верхньої порожнистої вени	

Термін українською мовою	Термін латиною
- Отвір нижньої порожнистої вени	
- Отвір вінцевої пазухи	
Ліве передсердя	
- Ліве вушко	
- Гребенясті м'язи	
- Отвори легневих вен	
Міжпередсердна перегородка	
- Овальна ямка	
Правий шлуночок	
- Правий передсердно-шлуночковий отвір	
- Правий передсердно-шлуночковий клапан	
-- Передня стулка	
-- Задня стулка	
-- Перегородкова стулка	
- Артеріальний конус	
- Отвір легеневого стовбура	
- Клапан легеневого стовбура	
-- Права півмісяцева заслінка	
-- Ліва півмісяцева заслінка	
-- Передня півмісяцева заслінка	
- Передній соскоподібний м'яз	
- Задній соскоподібний м'яз	
- Перегородковий соскоподібний м'яз	
- Сухожилкові струни	
- М'ясисті перекладки	

Термін українською мовою	Термін латиною
Лівий шлуночок серця	
- Лівий передсердно-шлуночковий отвір	
- Лівий передсердно-шлуночковий клапан	
--Передня стулка	
-- Задня стулка	
- Присінок аорти	
-- Отвір аорти	
- Клапан аорти	
-- Права півмісяцева заслінка	
-- Ліва півмісяцева заслінка	
-- Задня півмісяцева заслінка	
- Пазухи аорти	
- Передній соскоподібний м'яз	
- Задній соскоподібний м'яз	
- Сухожилкові струни	
- М'ясисті перекладки	
Міжшлуночкова перегородка	
Ендокард	
Міокард	
Епікард	
Перикард (осердя)	
- Осердна поперечна пазуха	
- Осердна коса пазуха	
2. Права вінцева артерія серця	
- Задня міжшлуночкова гілка	

Термін українською мовою		Термін латиною
3.	Ліва вінцева артерія серця	
	- Передня міжшлуночкова гілка	
	- Огинальна гілка	
4.	Вінцева пазуха	
	- Велика серцева вена	
	- Середня серцева вена	
	- Мала серцева вена	

Перелік практичних навичок до підсумкового контролю з підрозділу «Серцево-судинна система»

1. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті поверхні серця (груднинно-реброва, діафрагмова, права і ліва легеневі).
2. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті частини серця (основа, верхівка).
3. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті борозни серця (вінцева, передня міжшлуночкова, задня міжшлуночкова).
4. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті камери серця (праве передсердя, правий шлуночок, ліве передсердя, лівий шлуночок).
5. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті міжпередсердну та міжшлуночкову перегородки (перетинчаста та м'язова частини).
6. Визначати і демонструвати на препараті вушка передсердь.
7. Визначати і демонструвати на препараті анатомічні особливості будови правого передсердя (стінки, овальна ямка, кант овальної ямки, овальний отвір серця (у плода), заслінка овального отвору, пазуха порожнистих вен, отвір верхньої порожнистої вени, отвір нижньої порожнистої вени, міжвенний горбок, заслінка нижньої порожнистої вени, сухожилок заслінки нижньої порожнистої вени, отвір вінцевої пазухи, заслінка вінцевої пазухи, отвори найменших вен, гребенясті м'язи, межовий гребінь).
8. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті правий передсердно-шлуночковий отвір.

9. Визначати і демонструвати на препараті анатомічні особливості будови правого шлуночка (стінки, отвір легеневого стовбура, артеріальний конус, надшлуночковий гребінь, м'ясисті перекладки, праве волокнисте кільце; передній, задній і перегородковий сосочкоподібні м'язи; сухожилкові струни).

10. Визначати і демонструвати на препараті анатомічні особливості будови тристулкового клапана (передня, задня, перегородкова стулки) та описувати його топографію.

11. Визначати і демонструвати на препараті анатомічні особливості будови клапана легеневого стовбура (права, ліва, передня півмісяцеві заслінки, вузлик півмісяцевої заслінки, серпики півмісяцевих заслінок, спайки півмісяцевих заслінок) та описувати його топографію.

12. Визначати і демонструвати на препараті анатомічні особливості будови лівого передсердя (стінки, отвори легневих вен, отвори верхньої і нижньої правих легневих вен, отвори верхньої і нижньої лівих легневих вен, гребенясті м'язи).

13. Визначати і демонструвати на препараті лівий передсердно-шлуночковий отвір.

14. Визначати і демонструвати на препараті анатомічні особливості будови лівого шлуночка (присінок аорти, отвір аорти, м'ясисті перекладки, передній і задній сосочкоподібні м'язи).

15. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті особливості будови мітрального клапана (передня і задня стулки, сухожилкові струни) та описувати його топографію.

16. Визначати і демонструвати на плакатах лівий і правий волокнисті трикутники.

17. Визначати і демонструвати на препараті анатомічні особливості будови клапана аорти (права, ліва та задня півмісяцеві заслінки; вузлик півмісяцевої заслінки, серпики півмісяцевих заслінок, спайки півмісяцевих заслінок, пазуха аорти) та описувати його топографію.

18. Визначати і описувати будову стінок серця (ендокард, міокард, епікард).

19. Визначати і демонструвати на схемах та малюнках провідну систему серця (пазухо-передсердний вузол, передсердно-шлуночковий вузол, передсердно-

шлуночковий пучок, ліва та права ніжки пучка Гіса, волокна Пуркінє) та описувати їх топографію.

20. Визначати і описувати шари осердя (волокнисте осердя, серозне осердя).

21. Визначати і описувати осердну порожнину.

22. Визначати і описувати частини осердя (груднинно-реброва, діафрагмова, права і ліва середостінні).

23. Визначати і демонструвати на плакатах та малюнках пазухи осердя (поперечна, коса) та описувати їх топографію.

24. Визначати і демонструвати на анатомічних препаратах артерії серця (права і ліва вінцеві).

25. Визначати і демонструвати на плакатах та малюнках гілки правої вінцевої артерії (гілка пазухо-передсердного вузла, гілка артеріального конуса, передсердні гілки, проміжна передсердна гілка, права крайова гілка, передсердно-шлуночкові гілки, задня міжшлуночкова гілка), описувати їх топографію і ділянки кровопостачання.

26. Визначати і демонструвати на плакатах та малюнках гілки лівої вінцевої артерії (передня міжшлуночкова гілка, огинальна гілка), описувати їх топографію і ділянки кровопостачання.

27. Визначати і демонструвати на плакатах та малюнках гілки огинальної артерії (передсердні гілки, сполучна передсердна гілка, передсердно-шлуночкові гілки, ліва крайова гілка, проміжна передсердна гілка, задня гілка лівого шлуночка, гілка пазухо-передсердного вузла), описувати їх топографію і ділянки кровопостачання.

28. Описувати варіанти і аномалії гілок вінцевих артерій.

29. Визначати і описувати типи кровопостачання серця (правовінцевий, лівовінцевий, рівномірний).

30. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті вінцеву пазуху.

31. Визначати і демонструвати на препараті вени серця (велика серцева вена, середня серцева вена, мала серцева вена, задня лівошлуночкова вена, коса лівопередсердна вена, передні серцеві вени, найменші серцеві вени) та описувати їх формування і місця впадіння.

32. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті лімфатичні судини серця (права і ліва лімфатичні судини) та описувати їх формування і відтік лімфи.

33. Визначати і описувати симпатичну іннервацію серця (верхній шийний серцевий нерв, середній шийний серцевий нерв, нижній шийний серцевий нерв, грудні серцеві нерви).

34. Визначати і описувати парасимпатичну іннервацію серця (верхні шийні серцеві гілки, нижні шийні серцеві гілки, грудні серцеві гілки).

35. Описувати серцеве сплетення (позаорганне і внутрішньоорганне).

36. Описувати кровопостачання та іннервацію осердя.

37. Визначати і описувати проекцію меж серця на передню стінку грудної порожнини (верхня, нижня, ліва, права).

38. Описувати на рентгенівських знімках форму серця в залежності від типу статури.

39. Описувати велике та мале коло кровообігу.

2. Список термінів з анатомії артерій (Arteriae)*

* - Необхідно перекласти латиною, заповнити таблицю, вивчити українську назву та латинський еквівалент

Термін українською мовою		Термін латиною
1.	Аорта	
	- Цибулина аорти	
	- Висхідна аорта	
	- Дуга аорти	
	--Гілки дуги аорти	
	- Низхідна аорта	
	-- Грудна аорти	
	-- Черевна аорти	
2.	Плечо-головний стовбур	
	- Права загальна сонна артерія	
	- Права підключична артерія	

Термін українською мовою		Термін латиною
3.	Загальна сонна артерія (права, ліва)	
4.	Зовнішня сонна артерія	
	-Верхня щитоподібна артерія	
	- Язикова артерія	
	- Лицева артерія	
	- Потилична артерія	
	- Задня вушна артерія	
	- Висхідна глоткова артерія	
	- Поверхнева скронева артерія	
	- Верхньощелепна артерія	
	--- Нижня коміркова артерія	
	--- Середня оболонна артерія	
5.	Внутрішня сонна артерія	
	- Шийна частина	
	- Кам'яниста частина	
	- Печериста частина	
	- Мозкова частина	
	-- Очна артерія	
	-- Передня мозкова артерія	
	-- Задня сполучна артерія	
6.	Підключична артерія (права, ліва)	
	- Хребтова артерія	
	-- Основна артерія	
	--- Задня мозкова артерія	
	- Внутрішня грудна артерія	

Термін українською мовою		Термін латиною
	- Щито-шийний стовбур	
	-- Нижня щитоподібна артерія	
	- Реброво-шийний стовбур	
	- Поперечна артерія шиї	
	Артеріальне коло мозку	
7.	Грудна аорта	
	- Задні міжреброві артерії	
8.	Черевна аорта	
	- Нижня діафрагмова артерія	
	- Поперекові артерії	
	- Черевний стовбур	
	- Ліва шлункова артерія	
	- Селезінкова артерія	
	- Ліва шлунково-чепцева артерія	
	- Загальна печінкова артерія	
	- Шлунково-дванадцятипалокишкова артерія	
	- Права шлунково-чепцева артерія	
	- Верхня підшлунково-дванадцятипалокишкова артерія	
	--- Права шлункова артерія	
	-- Власна печінкова артерія	
	- Верхня брижова артерія	
	- Нижня підшлунково-дванадцятипалокишкова артерія	
	- Порожньокишкові артерії	
	- Клубовокишкові артерії	

Термін українською мовою	Термін латиною
- Клубово-ободовокишкова артерія	
- Права ободовокишкова артерія	
- Середня ободовокишкова артерія	
- Нижня брижова артерія	
- Ліва ободовокишкова артерія	
- Сигмоподібна артерія	
- Верхня прямокишкова артерія	
- Середня надниркова артерія	
- Ниркова артерія	
- Яєчкова (яєчниковна) артерія	
9. Пахвова артерія	
10. Плечова артерія	
Глибока артерія плеча	
11. Променева артерія	
12. Ліктюва артерія	
- Загальна міжкісткова артерія	
Поверхнева долонна дуга	
Глибока долонна дуга	
- Загальні долонні пальцеві артерії	
13. Загальна клубова артерія	
Нижня надчеревна артерія	
14. Внутрішня клубова артерія	
- Затульна артерія	
- Верхня сіднична артерія	
- Нижня сіднична артерія	
- Пупкова артерія	

	Термін українською мовою	Термін латиною
	- Маткова артерія	
	- Внутрішня соромітна артерія	
	- Нижня міхурова артерія	
	- Середня прямокишкова артерія	
15.	Стегнова артерія	
	- Поверхнева надчеревна артерія	
	- Глибока стегова артерія	
	-- Присередня огинальна артерія стегна	
	-- Бічна огинальна артерія стегна	
	- Низхідна колінна артерія	
16.	Підколінна артерія	
17.	Передня великогомілкова артерія	
	- Тильна артерія стопи	
	- Дугоподібна артерія	
18.	Задня великогомілкова артерія	
	- Малогомілкова артерія	
	- Бічна підшвова артерія	
	- Присередня підшвова артерія	

Перелік практичних навичок до підсумкового контролю з підрозділу «Анатомія артерій»

1. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті легеневої стовбур, описувати його топографію.
2. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті праву і ліву легеневі артерії, описувати їх топографію.
3. Визначати і демонструвати на препараті дугу аорти.
4. Визначати і демонструвати на препараті гілки дуги аорти.
5. Визначати і демонструвати на препараті загальну сонну артерію.

6. Визначати і демонструвати на препараті групи гілок зовнішньої сонної артерії.

7. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті передню групу гілок зовнішньої сонної артерії (верхню щитоподібну артерію, язикову артерію, лицеву артерію).

8. Визначати і демонструвати на препараті задню групу гілок зовнішньої сонної артерії (потилична та задня вушна артерії).

9. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті присередню групу гілок зовнішньої сонної артерії (висхідну глоткову артерію) та описувати її топографію і ділянки кровопостачання.

10. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті кінцеву групу гілок зовнішньої сонної артерії.

11. Визначати групи гілок верхньощелепної артерії.

12. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті частини, гілки, топографію внутрішньої сонної артерії та описувати ділянки кровопостачання.

13. Визначати і демонструвати на препараті артерії головного мозку (передня артерія судинного сплетення, передня мозкова артерія, передня сполучна артерія, середня мозкова артерія, задня сполучна артерія, задня мозкова артерія, основна артерія).

14. Визначати і демонструвати на плакатах та малюнках частини передньої мозкової артерії (передсполучна, засполучна) та описувати їх топографію.

15. Визначати і демонструвати на плакатах та малюнках частини середньої мозкової артерії (клиноподібна, острівцева, нижні і верхні кінцеві гілки) та описувати їх топографію.

16. Визначати і демонструвати на плакатах та малюнках гілки основної артерії (передня нижня мозочкова артерія, артерії мосту, середньомозкові артерії, верхня мозочкова артерія).

17. Визначати і демонструвати на плакатах та малюнках відділи (сегменти) задньої мозкової артерії (передсполучна частина, засполучна частина, бічна потилична артерія, присередня потилична артерія) та описувати їх топографію.

18. Визначати і демонструвати на плакатах та малюнках гілки передсполучної частини задньої мозкової артерії (задньоприсередні центральні артерії, короткі обвідні артерії, пронизна артерія таламуса, горбкова артерія).

19. Визначати і демонструвати на препараті судини Вілізієва кола та кола Захарченка.

20. Описувати варіанти будови артеріального кола мозку.

21. Визначати і описувати артеріальні анастомози в ділянці голови.

22. Визначати і описувати топографію підключичної артерії.

23. Визначати і демонструвати на муляжах або трупному матеріалі хребтову артерію, її гілки та описувати ділянки кровопостачання.

24. Визначати і описувати топографію пахвової артерії.

25. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі гілки першого відділу пахвової артерії та описувати ділянки їх кровопостачання.

26. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі гілки другого відділу пахвової артерії та описувати ділянки їх кровопостачання.

27. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі гілки третього відділу пахвової артерії та описувати ділянки їх кровопостачання.

28. Визначати і демонструвати на муляжах або трупному матеріалі топографію плечової артерії.

29. Визначити і демонструвати гілки плечової артерії, описувати ділянки їх кровопостачання.

30. Визначити і демонструвати на муляжах або трупному матеріалі топографію променевої артерії.

31. Визначати і демонструвати гілки променевої артерії, описувати ділянки їх кровопостачання.

32. Визначати і демонструвати на муляжах або трупному матеріалі топографію ліктьової артерії.

33. Визначати і демонструвати гілки ліктьової артерії, описувати їх ділянки кровопостачання.

34. Описувати кровопостачання ліктьового суглобу.

35. Описувати кровопостачання променево-зап'ясткового суглобу.

36. Визначати і описувати долонну і тильну судинні сітки зап'ястка.

37. Описувати формування поверхневої долонної дуги.

38. Описувати формування глибокої долонної дуги.

39. Визначати і описувати варіанти глибокої і поверхневої долонних дуг.

40. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті або плакатах нутрощеві гілки грудної частини аорти (бронхові, стравохідні, осердні, середостінні гілки), описувати їх топографію і ділянки кровопостачання.

41. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті або плакатах пристінкові гілки грудної частини аорти (задні міжреброві артерії, верхні діафрагмові артерії), описувати їх гілки і ділянки кровопостачання.

42. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті непарні нутрощеві гілки черевної частини аорти (черевний стовбур, верхня і нижня брижові артерії).

43. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті гілки черевного стовбура (ліва шлункова артерія, загальна печінкова артерія, селезінкова артерія).

44. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті або плакатах гілки верхньої брижової артерії: нижня підшлунково-дванадцятипалокишкова артерія, порожньокишкові артерії, клубовокишкові артерії, клубово-ободовокишкова артерія, права і середня ободово-кишкові артерії), описувати їх топографію і ділянки кровопостачання.

45. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті гілки нижньої брижової артерії (ліва ободовокишкова артерія, сигмоподібні артерії, верхня прямокишкова артерія), описувати їх топографію та ділянки кровопостачання.

46. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті парні нутрощеві гілки черевної частини аорти (середня надниркова артерія, ниркова артерія, яєчкова артерія (у чоловіків), яєчниковна артерія (у жінок)).

47. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті пристінкові гілки черевної частини аорти (нижні діафрагмові артерії, поперекові артерії, серединна крижова артерія), описувати їх топографію та ділянки кровопостачання.

48. Визначати і демонструвати на препараті загальну клубову артерію, описувати її топографію і гілки.

49. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті пристінкові гілки внутрішньої клубової артерії (клубово-поперекова, бічні крижові, затульна, верхня і нижня сідничні артерії).

50. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті гілки затульної артерії (лобкова, передня, задня і кульшовозападинна гілки), описувати їх топографію та ділянки кровопостачання.

51. Визначати і демонструвати на препараті нутрощеві гілки внутрішньої клубової артерії (пупкова, нижня міхурова, маткова, середня прямокишкова, внутрішня соромітна артерії).

52. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті гілки маткової артерії (звивисті, піхвові, яєчникова та трубна гілки), описувати їх топографію та ділянки кровопостачання.

53. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті гілки зовнішньої клубової артерії (нижня надчеревна артерія, глибока огинальна артерія клубової кістки), описувати їх топографію та ділянки кровопостачання.

54. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті стегнову артерію та її гілки (поверхнева надчеревна артерія, поверхнева огинальна артерія клубової кістки, поверхнева зовнішня соромітна артерія, глибока зовнішня соромітна артерія, низхідна колінна артерія, глибока стегнова артерія), описувати їх топографію і ділянки кровопостачання.

55. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті гілки глибокої стегнової артерії (присередня та бічна огинальні артерії стегна, пронизні артерії), описувати їх топографію і ділянки кровопостачання.

56. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті підколінну артерію і її гілки (верхні м'язові гілки, бічна верхня колінна артерія, присередня верхня колінна артерія, середня колінна артерія, бічна нижня колінна артерія, присередня нижня колінна артерія), описувати їх топографію і ділянки кровопостачання.

57. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті гілки передньої великогомілкової артерії (задня поворотна великогомілкова артерія, передня поворотна великогомілкова артерія, передня бічна кісточкова артерія, передня присередня кісточкова артерія), описувати їх топографію та ділянки кровопостачання.

58. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті гілки тильної артерії стопи (бічна заплеснова артерія, присередні заплеснові артерії, дугоподібна

артерія, глибока підшвова артерія, перша тильна плеснова артерія), описувати їх топографію та ділянки кровопостачання.

59. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті гілки задньої великогомілкової артерії (малогомілкова огинальна гілка, малогомілкова артерія, живильна артерія великогомілкової кістки).

60. Визначати і демонструвати на анатомічних препаратах гілки малогомілкової артерії (живильна артерія малогомілкової кістки, пронизна гілка, сполучна гілка, бічні кісточкові гілки, п'яткові гілки), описувати їх топографію та ділянки кровопостачання.

61. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті гілки присередньої підшвової артерії (поверхнева і глибока гілки), описувати їх топографію і ділянки кровопостачання.

62. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті гілки бічної підшвової артерії та описувати їх топографію і функції.

Практичні завдання з теми серце та артерії:

Намалювати:

- a) Схеми малого і великого кола кровообігу.
- b) Схеми провідної системи серця.
- c) Схеми гілок зовнішньої сонної артерії.
- d) Схеми артеріального кола мозку.
- e) Схеми гілок підключичної артерії.
- f) Схеми артерій верхньої кінцівки.
- g) Схеми гілок грудної і черевної аорти.
- h) Схеми гілок черевного стовбура.
- i) Схеми артерій нижньої кінцівки.

3. Список термінів з анатомії вен, лімфатичної системи (*Systema lymphatica*) та лімфоїдної системи*

* - Необхідно перекласти латиною, заповнити таблицю, вивчити українську назву та латинський еквівалент

Термін українською мовою		Термін латиною
1.	Верхня порожниста вена	
2.	Плечо-головна вена	
3.	Непарна вена	
	Півнепарна вена	
4.	Внутрішня яремна вена	
	Мозкові вени	
	Синуси твердої мозкової оболони	
	Вени губчастої речовини	
	Випускні вени	
	Очні вени	
	Лицеві вени	
	Занижньощелепна вена	
	Передня яремна вена	
	Зовнішня яремна вена	
5.	Нижня порожниста вена	
	- Поперекові вени	
	- Яєчкова (яєчниковна) вена	
	- Ниркова вена	
	- Надниркова вена	
6.	Внутрішня клубова вена	
7.	Ворітна печінкова вена	
	- Права гілка	
	- Ліва гілка	

Термін українською мовою		Термін латиною
	- Верхня брижова вена	
	- Нижня брижова вена	
	- Селезінкова вена	
	- Припупкові вени	
8.	Підключична вена	
9.	Пахвова вена	
10.	Плечові вени	
	- Головна вена	
	- Основна вена	
11.	Променеві вени	
	Ліктьові вени	
12.	Загальна клубова вена	
13.	Зовнішня клубова вена	
	-Стегнова вена	
	- Велика підшкірна вена	
	- Глибока стегнова вена	
	- Підколінна вена	
	- Мала підшкірна вена	
	- Передні великогомілкові вени	
	- Задні великогомілкові вени	
14.	Загруднинна залоза (тимус)	
15.	Селезінка	
	- Ворота селезінки	
16.	Піднебінні мигдалики	
17.	Червоподібний відросток	

Перелік практичних навичок до підсумкового контролю з підрозділу «Вени, лімфатична система та лімфоїдна система»

1. Визначати і демонструвати на препараті хід і топографію зовнішньої яремної вени.
2. Визначати і демонструвати на препараті поверхневі вени шиї.
3. Визначати і демонструвати на препараті передню яремну вену.
4. Визначати і демонструвати на препараті хід і топографію передньої яремної вени.
5. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті або муляжах притоки очної вени.
6. Визначати і демонструвати на таблицях або муляжах лімфатичні вузли голови (потиличні, соскоподібні, глибокі привушні, поверхневі привушні, лицеві, язикові, підборідні, піднижньощелепні) та описувати відтік лімфи від них.
7. Визначати і демонструвати на таблицях або муляжах лімфатичні вузли шиї (передні шийні, передні поверхневі шийні, передні глибокі шийні, бічні шийні, бічні поверхневі шийні, бічні верхні глибокі шийні, бічні нижні глибокі шийні, надключичні) та описувати відтік лімфи від них.
8. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі топографію підключичної вени та описувати її притоки.
9. Визначати і демонструвати на трупному матеріалі топографію пахвової вени, описувати її притоки.
10. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті пристінкові притоки нижньої порожнистої вени (поперекові вени, нижні діафрагмові вени).
11. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті нутрощеві притоки нижньої порожнистої вени (яєчкова вена (у чоловіків), яєчникова вена (у жінок), ниркова вена, надниркова вена, печінкові вени).
12. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті загальну клубову вену, описувати її формування та притоки.
13. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті нутрощеві притоки внутрішньої клубової вени, описувати венозні сплетення в ділянці малого тазу.

14. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті пристінкові притоки внутрішньої клубової вени (верхні і нижні сідничні вени, затульні вени, бічні крижові вени).

15. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті притоки зовнішньої клубової вени (нижня надчеревна вена та глибока огинальна вена клубової кістки).

16. Визначати і демонструвати на плакатах та малюнках анастомози між верхньою і нижньою порожнистими венами.

17. Визначати і демонструвати на плакатах і малюнках анастомози між ворітною печінковою веною та верхньою і нижньою порожнистими венами.

18. Визначати і демонструвати на плакатах та малюнках формування підколінної вени та її притоків (колінні вени, литкові вени, мала підшкірна вена).

19. Визначати і демонструвати на препараті стегнову вену, описувати її топографію і притоки.

20. Визначати і демонструвати на препаратах або плакатах глибокі вени нижньої кінцівки (підшовові пальцеві вени, міжголовкові вени, підшовові плеснові вени, бічні підшовові вени, присередні підшовові вени, тильні пальцеві вени, тильні плеснові вени, передні великогомілкові вени, задні великогомілкові вени, підколінна вена, стегнова вена, глибока стегнова вена), описувати їх формування, топографію і ділянки відтоку.

21. Визначати і демонструвати на препаратах або плакатах поверхневі вени нижньої кінцівки (мала і велика підшкірні вени), описувати їх формування, топографію і ділянки відтоку.

22. Визначати і демонструвати на плакатах підшовову венозну сітку, описувати її формування і топографію.

23. Визначати і демонструвати на плакатах тильну венозну сітку стопи, описувати її формування і топографію.

24. Визначати і демонструвати на плакатах поверхневі лімфатичні судини нижньої кінцівки (присередні, бічні і задні), описувати їх топографію і шляхи відтоку лімфи від них.

25. Визначати і демонструвати на плакатах глибокі лімфатичні судини нижньої кінцівки, описувати їх топографію і шляхи відтоку лімфи від них.

26. Визначати і демонструвати на плакатах ділянкові лімфатичні вузли нижньої кінцівки (поверхневі і глибокі підколінні, поверхневі і глибокі пахвинні), описувати їх топографію і шляхи притоку лімфи до них.

Практичні завдання з теми вени, лімфатична система та лімфоїдна система:

Намалювати:

- a) Схеми утворення верхньої порожнистої вени.
- b) Схеми утворення нижньої порожнистої вени.
- c) Схеми будови лімфатичного вузла.

РОЗДІЛ IV. НЕРВОВА СИСТЕМА ТА ОРГАНИ ЧУТТЯ

1. Список термінів з анатомії центральної нервової системи*

* - Необхідно перекласти латиною, заповнити таблицю, вивчити українську назву та латинський еквівалент

Термін українською мовою		Термін латиною
I.	Спинний мозок	
	- Шийне стовщення	
	- Попереково-крижове стовщення	
	- Мозковий конус	
	- Кінцева нитка	
	- Передня серединна щілина	
	- Задня серединна борозна	
	- Передньобічна борозна	
	- Задньобічна борозна	
	- Канатики спинного мозку	
	-- Передній канатик	
	-- Бічний канатик	
	-- Задній канатик	
	- Центральний канал	
	- Сіра речовина	
	-- Передній ріг	
	-- Задній ріг	
	- Біла речовина	
II.	Головний мозок	
<i>I.</i>	Довгастий мозок	

Термін українською мовою		Термін латиною
	- Передня серединна щілина	
	- Піраміда довгастого мозку	
	- Перехрестя пірамід	
	- Передньобічна борозна	
	- Олива	
	- Задньобічна борозна	
	- Клиноподібний пучок	
	- Клиноподібний горбок	
	- Тонкий пучок	
	- Тонкий горбок	
	- Задня серединна борозна	
	- Нижня мозочкова ніжка	
3.	Міст	
	- Основна борозна	
	- Середня мозочкова ніжка	
	- Верхня мозочкова ніжка	
	- Верхній мозковий парус	
	- Покрив мосту (на поперечному розрізі)	
	- Основна частина мосту	
4.	Четвертий шлуночок	
	- Ромбоподібна ямка	
	-- Серединна борозна	
	- Присереднє підвищення ромбоподібної ямки	
	- Мозкові смуги четвертого шлуночка	
	- Трикутник під'язикового нерва	

Термін українською мовою	Термін латиною
- Трикутник блукаючого нерва	
- Бічний закуток	
- Присереднє підвищення ромбоподібної ямки	
- Лицевий горбок	
- Присінкове поле	
- Покрив четвертого шлуночка	
- Верхній мозковий парус	
- Нижній мозковий парус	
5. Середній мозок	
- Покрівля середнього мозку	
- Пластинка покрівлі	
- Верхній горбок	
- Нижній горбок	
- Ручка верхнього горбка	
- Ручка нижнього горбка	
- Водопровід мозку	
- Міжніжкова ямка	
- Задня пронизана речовина	
- Ніжка мозку	
-- Покрив середнього мозку	
- Червоне ядро	
- Чорна речовина	
- Основа ніжки мозку	
6. Мозочок	
- Півкуля мозочка	
- Черв'як мозочка	

Термін українською мовою	Термін латиною
- Щілини мозочка	
- Листки мозочка	
- Клаптик	
- Дерево життя	
- Кора мозочка	
- Зубчасте ядро	
- Нижня мозочкові ніжка	
- Середня мозочкові ніжка	
- Верхня мозочкові ніжка	
7. Проміжний мозок	
- Таламус	
- Передній горбок таламуса	
- Подушка таламуса	
- Мозкова смуга таламуса	
- Епіталамус	
-- Повідець	
- Повідцевий трикутник	
- Шишкоподібна залоза	
- Метаталамус	
- Бічне колінчасте тіло	
- Присереднє колінчасте тіло	
- Гіпоталамус	
- Зорове перехрестя	
- Зоровий шлях	
- Сірий горб	

Термін українською мовою	Термін латиною
- Лійка	
- Сосочкове тіло	
- Третій шлуночок	
- Міжшлуночковий отвір	
- Отвір водопроводу мозку	
8. Кінцевий мозок	
Півкуля великого мозку	
- Поздовжня щілина великого мозку	
- Бічна ямка великого мозку	
- Лобова частка	
- Тім'яна частка	
- Скронева частка	
- Потилична частка	
- Острівець	
Верхньобічна поверхня великого мозку	
- Центральна борозна	
- Бічна борозна	
- Лобова частка	
- Лобовий полюс	
- Передцентральна борозна	
- Передцентральна звивина	
-- Верхня лобова борозна	
- Нижня лобова борозна	
- Верхня лобова звивина	
- Середня лобова звивина	

Термін українською мовою	Термін латиною
- Нижня лобова звивина	
- Висхідна гілка	
- Передня гілка	
- Покришкова частина	
- Трикутна частина	
- Очноямкова частина	
- Тім'яна частка	
- Зацентральна борозна	
- Зацентральна звивина	
-- Верхня тім'яна часточка	
- Внутрішньотім'яна борозна	
- Нижня тім'яна часточка	
- Кутова звивина	
- Надкрайова звивина	
- Сконева частка	
- Верхня сконева борозна	
- Нижня сконева борозна	
- Верхня сконева звивина	
- Середня сконева звивина	
- Нижня сконева звивина	
- Поперечні сконеві звивини	
- Потилична частка	
- Потиличний полюс	
- Острівець	
- Звивини острівця	

Термін українською мовою	Термін латиною
Присередня і нижня поверхні півкулі великого мозку	
- Борозна мозолистого тіла	
- Борозна пояса	
- Поясна звивина	
- Перешийок поясної звивини	
- Морськоконикова борозна	
- Приморськоконикова звивина	
- Гачок	
- Зубчаста звивина	
- Прицентрально борозна	
- Прицентрально часточка	
- Передклин	
- Тім'яно-потилична борозна	
- Клин	
- Острогова борозна	
- Язикова звивина	
- Обхідна борозна	
- Присередня потилично-скронева звивина	
- Потилично-скронева борозна	
- Бічна потилично-скронева звивина	
- Пряма звивина	
- Нюхова борозна	
- Очноямкові борозни	
- Очноямкові звивини	
- Мозолисте тіло	

Термін українською мовою	Термін латиною
- Дзьоб	
- Коліно	
- Стовбур	
- Валик	
- Прозора перегородка	
- Склепіння	
- Стовп	
- Тіло	
- Ніжка	
- Нюхова цибулина	
- Нюховий шлях	
- Нюховий трикутник	
- Передня пронизана речовина	
Основні ядра	
- Смугосте тіло	
- Хвостате ядро	
- Голова	
- Тіло	
- Хвіст	
- Сочевицеподібне ядро	
- Лушпина	
- Бічна бліда куля	
--- Присередня бліда куля	
- Огорожа	
9. Бічні шлуночки	

Термін українською мовою	Термін латиною
- Центральна частина бічного шлуночка	
-- Стінки центральної частини	
- Передній (Лобовий) ріг бічного шлуночка	
-- Стінки переднього рогу	
- Задній (Потиличний) ріг бічного шлуночка	
-- Стінки заднього рогу	
-- Пташина острога бічного шлуночка	
-- Обхідне підвищення бічного шлуночка	
- Нижній (Скроневий) ріг бічного шлуночка	
-- Стінки нижнього рогу	
-- Морський коник	
- Міжшлуночковий отвір	
- Зовнішня капсула кінцевого мозку	
- Внутрішня капсула кінцевого мозку	
-- Передня ніжка внутрішньої капсули	
-- Коліно внутрішньої капсули	
-- Задня ніжка внутрішньої капсули	
10. Мозкові оболони	
Спинномозкова тверда оболона	
Тверда оболона головного мозку	
-- Серп великого мозку	
-- Серп мозочка	
-- Намет мозочка	
-- Діафрагма сідла	
-- Пазухи твердої оболони	
--- Верхня стрілова пазуха	

Термін українською мовою	Термін латиною
--- Нижня стрілова пазуха	
--- Пряма пазуха	
--- Потилична пазуха	
--- Поперечна пазуха	
--- Стік пазух	
--- Сигмоподібна пазуха	
--- Печериста пазуха	
--- Клино-кам'яна пазуха	
--- Верхня кам'яниста пазуха	
--- Нижня кам'яниста пазуха	
Павутинна оболонка головного мозку	
Спинномозкова павутинна оболонка	
М'яка оболонка головного мозку	
Спинномозкова м'яка оболонка	

Перелік практичних навичок до підсумкового контролю з підрозділу «Центральна нервова система»

1. Визначати класифікацію нервової системи.
2. Описувати будову структурно-функціональної одиниці нервової системи.
3. Визначати і описувати класифікацію нейронів (за формою, кількістю відростків, розмірами та функцією).
4. Визначати і класифікувати рецептори.
5. Визначати і описувати компоненти простої рефлекторної дуги.
6. Визначати і описувати компоненти складної рефлекторної дуги.
7. Визначати і описувати компоненти синапса.
8. Визначати, що таке рефлекс.
9. Описувати розвиток і вікові особливості спинного мозку.

10. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті мозковий конус та описувати його скелетотопію в аспекті різних вікових груп.
11. Визначати і демонструвати на препараті «кінський хвіст».
12. Визначати і демонструвати на муляжах корінці (передній і задній) спинномозкового нерву, описувати їх функції.
13. Визначати і демонструвати на муляжах чутливий вузол спинномозкового нерву.
14. Визначати і демонструвати на муляжах стовщення спинного мозку (шийне і попереково-крижове) та описувати їх топографію.
15. Визначати і демонструвати на препаратах спинного мозку його поверхні (передня, бічні, задня).
16. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті спинного мозку особливості будови його зовнішньої поверхні (передня серединна щілина, задня серединна борозна, задня серединна перегородка, передньобічна борозна, задньобічна борозна, задня проміжна борозна; передній, бічний і задній канатики, тонкий і клиноподібний пучки).
17. Визначати і демонструвати на муляжах стовпи сірої речовини спинного мозку (передній, задній, проміжний).
18. Визначати і демонструвати на муляжах роги сірої речовини спинного мозку (передній, задній, бічний).
19. Визначати і демонструвати на схемах та малюнках ядра сірої речовини спинного мозку (власне ядро, заднє грудне ядро, бічнопроміжне ядро, присередньопроміжне ядро, крижові парасимпатичні ядра, крайове ядро, передньобічне ядро, передньоприсереднє ядро, задньобічне ядро, зазадньобічне ядро, задньоприсереднє ядро, центральне ядро, ядро додаткового нерву, ядро діафрагмового нерву).
20. Визначати і описувати провідні шляхи заднього канатика спинного мозку (задній власний пучок, тонкий пучок, клиноподібний пучок).
21. Визначати і описувати провідні шляхи бічного канатика спинного мозку (бічний власний пучок, бічний кірково-спинномозковий шлях, червоноядерно-спинномозковий шлях, бічний спинномозково-таламічний шлях, передній

спинномозково-мозочковий шлях, задній спинномозково-мозочковий шлях, бічний спинномозково-таламічний шлях, спинномозково-присінковий шлях).

22. Визначати і описувати провідні шляхи переднього канатика спинного мозку (передній власний пучок, передній кірково-спинномозковий шлях, присінково-спинномозковий шлях, сітчасто-спинномозкові волокна, мосто-сітчасто-спинномозковий шлях, покрівельно-спинномозковий шлях, оливо-спинномозкові волокна, передній спинномозково-таламічний шлях).

23. Визначати і демонструвати на препараті оболони спинного мозку (тверда, павутинна, м'яка).

24. Визначати і описувати міжоболонні простори спинного мозку (надтвердооболонний, підтвердооболонний, підпавутинний) та визначати, чим вони обмежені і що є їх вмістом.

25. Визначати сегменти спинного мозку та описувати їх топографію.

26. Визначати, демонструвати і описувати структури кінцевого мозку.

27. Визначати і демонструвати структури проміжного мозку.

28. Визначати і демонструвати структури середнього мозку.

29. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті оболони головного мозку (тверда, павутинна, м'яка).

30. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті відростки твердої оболони головного мозку (серп великого мозку, серп мозочка, намет мозочка, діафрагма сідла) та описувати їх топографію.

31. Визначати і демонструвати на препараті павутинні зернистості.

32. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті венозні пазухи твердої оболони головного мозку (верхня стрілова пазуха, нижня стрілова пазуха, пряма пазуха, потилична пазуха, поперечна пазуха, сигмоподібна пазуха, стік пазух, клино-тім'яна пазуха, печериста пазуха, міжпечериста пазуха, верхня кам'яниста пазуха, нижня кам'яниста пазуха) та описувати їх топографію.

33. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті цистерни головного мозку (задня мозочково-мозкова цистерна, мосто-мозочкова цистерна, міжніжкова цистерна, цистерна перехрестя, навколomosолиста цистерна, цистерна бічної ямки великого мозку, чотиригорбкова цистерна, оточна цистерна) та описувати їх топографію.

34. Описувати функції спинномозкової рідини.
35. Визначати структури вентрикулярної системи та описувати шляхи циркуляції спинномозкової рідини.
36. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті півкулі головного мозку.
37. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті частки півкуль головного мозку (лобова, тім'яна, скронева, потилична, острівцева).
38. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті краї півкулі головного мозку (верхній, нижньоприсередній, нижньобічний).
39. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті поверхні півкулі головного мозку (верхньобічна, присередня, нижня).
40. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті полюси півкулі головного мозку (лобовий, скроневий, потиличний).
41. Визначати і демонструвати на препараті межі часток півкулі головного мозку.
42. Визначати і демонструвати на препараті головного мозку борозни і звивини поверхонь лобової частки.
43. Визначати і демонструвати на препараті головного мозку борозни і звивини поверхонь тім'яної частки.
44. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті борозни і звивини поверхонь скроневої частки півкулі головного мозку.
45. Визначати і демонструвати на препараті головного мозку борозни і звивини поверхонь потиличної частки.
46. Визначати і демонструвати на плакатах шари нової кори (молекулярний, зовнішній зернистий, зовнішній пірамідний, внутрішній зернистий, внутрішній пірамідний, багатоморфний) та описувати їх будову.
47. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті кірковий кінець нюхового аналізатора.
48. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті кірковий кінець зорового аналізатора.
49. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті кірковий кінець слухового аналізатора.

50. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті кірковий кінець статокінетичного аналізатора.

51. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті кірковий кінець смакового аналізатора.

52. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті кірковий кінець аналізатора загальної чутливості.

53. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті кірковий кінець рухового аналізатора.

54. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті кірковий кінець аналізатора стереогнозу.

55. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті кірковий кінець аналізатора цілеспрямованих дій.

56. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті кірковий кінець аналізатора, що відповідає за співдружній поворот голови і очей в протилежний бік.

57. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті кірковий кінець рухового аналізатора артикуляції мови (центр Брока).

58. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті кірковий кінець слухового аналізатора усної мови (центр Верніке).

59. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті кірковий кінець рухового аналізатора письмової мови.

60. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті кірковий кінець зорового аналізатора письмової мови (центр Дежеріна), описувати клінічні прояви при його ураженні.

61. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті базальні ядра (смугасте тіло, огорожа, мигдалеподібне тіло). Описувати функції базальних ядер.

62. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті межі внутрішньої капсули.

63. Визначати і демонструвати на плакатах частини внутрішньої капсули (передня ніжка, коліно, задня ніжка).

64. Визначати і описувати провідні шляхи передньої ніжки внутрішньої капсули (лобово-мостовий шлях, передня променистість таламуса).

65. Визначати і описувати провідні шляхи коліна внутрішньої капсули (кірково-ядерний шлях).

66. Визначати і демонструвати на плакатах частини задньої ніжки внутрішньої капсули (таламо-сочевицеподібна, засочевицеподібна, підсочевицеподібна).

67. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті частини бічних шлуночків (лобовий ріг, центральна частина, потиличний ріг, скроневи ріг).

68. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті стінки переднього рогу бічних шлуночків (передня, верхня, нижня, присередня, бічна) та описувати структури, що їх утворюють.

69. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті стінки центральної частини бічних шлуночків (верхня, нижня) та описувати структури, що їх утворюють.

70. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті стінки заднього рогу бічних шлуночків (верхня, нижня, присередня, бічна) та описувати структури, що їх утворюють.

71. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті стінки нижнього рогу бічних шлуночків (верхня, нижня, присередня, бічна) та описувати структури, що їх утворюють.

72. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті сполучення бічних шлуночків.

73. Надавати класифікацію волокнам білої речовини головного мозку (асоціативні, комісуральні, проєкційні) та визначати їх функції.

74. Визначати на анатомічному препараті зовнішню і крайню капсули.

75. Визначати і демонструвати на препараті частини мозолистого тіла, описувати їх будову.

76. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті структури лімбічної системи та описувати функції, що вони виконують.

77. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті межі проміжного мозку.

78. Визначати, що є залишком порожнини проміжного мозку.

79. Визначати і демонструвати на схемах частини проміжного мозку (таламічний мозок та гіпоталамус).

80. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті відділи таламічного мозку (таламус, надталамічна ділянка, заталамічна ділянка).

81. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті анатомічні особливості будови таламуса (поверхні, передній горбок, подушка, стрічка таламуса, мозкова смуга таламуса, міжталамічне злипання).

82. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті структури надталамічної ділянки (шишкоподібна залоза, повідці, повідцеві трикутники).

83. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті трикутник повідців, описувати, що є його межами.

84. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті структури заталамічної ділянки (бічні і присередні колінчасті тіла).

85. Визначати і демонструвати межу між таламічним мозком та підталамічною ділянкою.

86. Визначати і демонструвати на препараті структури підталамічної ділянки та описувати функції, що вони виконують.

87. Описувати ядра підталамічної ділянки, визначати їх функції.

88. Визначати і описувати будову гіпофіза.

89. Визначати і демонструвати на препараті стінки третього шлуночка (верхня, нижня, передня, задня, бічні).

90. Визначити і демонструвати структури, що утворюють верхню стінку III шлуночка (епітеліальна пластинка та судинний прошарок).

91. Визначити і демонструвати структури, що утворюють нижню стінку (дно) III шлуночка (задня пронизна речовина, передні відділи ніжок мозку, соскоподібні тіла, сірий горб, лійка, зорове перехрестя).

92. Визначити і демонструвати структури, що утворюють передню стінку III шлуночка (кінцева пластинка, стовпи склепіння, передня спайка).

93. Визначити і демонструвати структури, що утворюють задню стінку III шлуночка (спайка повідців, задня спайка, отвір водопроводу середнього мозку).

94. Визначити і демонструвати структури, що утворюють бічні стінки III шлуночка (присередні поверхні таламусів).

95. Визначити і демонструвати структури, що сполучають III шлуночок з іншими складовими вентрикуло-лікворної системи.
96. Назвати структури III шлуночка, що пов'язані з продукцією ліквора.
97. Назвати сполучення III шлуночка.
98. Визначати і демонструвати на препараті частини середнього мозку (пластинка покрівлі та ніжки мозку).
99. Визначити і демонструвати структури, що є межами середнього мозку.
100. Визначити і демонструвати структури пластинки покрівлі (верхні горбки та нижні горбки).
101. Визначити і демонструвати частини ніжки мозку (покрив середнього мозку та основа ніжки мозку).
102. Визначити і демонструвати на препараті чорну речовину.
103. Визначати, що є залишком порожнини середнього мозку.
104. Називати і демонструвати на препараті сполучення водопроводу середнього мозку.
105. Називати ядра черепних нервів, їх топографію та функції, що лежать у межах середнього мозку (III та IV пари черепних нервів).
106. Визначити складові частини центрального покривного шляху.
107. Визначити і описувати волокна, що проходять через ніжку мозку.
108. Визначати і демонструвати на препараті поверхні довгастого мозку (вентральна, дорсальна, бічні).
109. Визначити і демонструвати структури вентральної поверхні довгастого мозку (передня серединна щілина, піраміди, оливи, перехрестя пірамід, передньобічна борозна).
110. Визначати і демонструвати структури дорсальної поверхні довгастого мозку (задня серединна борозна, задня проміжна борозна, тонкий горбок, клиноподібний горбок).
111. Визначати і демонструвати структури бічної поверхні довгастого мозку (задньобічна борозна, нижня мозочкова ніжка).
112. Визначати і демонструвати структури, що складають білу та сіру речовини довгастого мозку (ядра, пучки, шляхи).

113. Визначати і демонструвати частини мосту (основна частина та покрив моста, трапецієподібне тіло).

114. Визначати і називати внутрішню будову частин моста (ядра, волокна, шляхи).

115. Визначати і демонструвати частини мозочка (тіло, клаптиково-вузликова часточка).

116. Визначати і описувати внутрішню будову мозочка (ядра, шляхи).

117. Визначати і демонструвати на препараті структури, що відносять до перешийка ромбоподібного мозку (верхні мозочкові ніжки, верхній мозковий парус, трикутник петлі).

118. Визначити і демонструвати структури, що приймають участь у формуванні ромбоподібної ямки (дорсальні поверхні моста та довгастого мозку, верхні, середні та нижні мозочкові ніжки).

119. Визначити і називати структури, що складають дно і покрив IV шлуночка (ромбоподібна ямка, верхній та нижній мозкові паруси).

120. Визначати та описувати анатомічні утворення, що складають частини IV шлуночка (дно та покрив).

121. Називати сполучення IV шлуночка (верхній, нижній, серединний, бічні).

Практичні завдання з теми центральна нервова система:

Намалювати:

- a) Топографія сірої та білої речовини спинного мозку на поперечному розрізі.
- b) Схема рефлекторної дуги соматичної та автономної нервової системи.
- c) Ромбоподібна ямка, топографія ядер черепних нервів.
- d) Схема локалізацій функцій в корі півкуль великого мозку.
- e) Схема будови оболонок головного мозку та підоболонкових просторів.
- f) Схема шлуночків головного мозку, їх зв'язок з підпавутинним простором та циркуляції спинномозкової рідини.

2. Список термінів з анатомії периферичної нервової системи*

* - Необхідно перекласти латиною, заповнити таблицю, вивчити українську назву та латинський еквівалент

Термін українською мовою		Термін латиною
1.	Черепні нерви	
	- Зоровий нерв (II пара)	
	- Окоруховий нерв (III пара)	
	- Блоковий нерв (IV пара)	
	- Трійчастий нерв (V пара) та його вузол	
	-- Очний нерв (1 гілка V пари)	
	-- Верхньощелепний нерв (2 гілка V пари)	
	-- Нижньощелепний нерв (3 гілка V пари)	
	--- Вушно-скроневий нерв	
	--- Язиковий нерв	
	--- Нижній комірковий нерв	
	- Відвідний нерв (VI пара)	
	- Лицевий і проміжний нерви (VII пара)	
	- Присінково-завитковий нерв (VIII пара)	
	- Язико-глотковий нерв (IX пара)	
	- Блукаючий нерв (X пара)	
	-- Поворотний гортанний нерв	
	- Передній і задній блукаючі стовбури	
	- Додатковий нерв (XI пара)	
	- Під'язиковий нерв (XII пара)	
2.	Симпатичний стовбур	
	- Вузли симпатичного стовбура	

Термін українською мовою	Термін латиною
- Міжвузлові гілки симпатичного стовбура	
- Великий нутрощевий нерв	
- Малий нутрощевий нерв	
- Черевне сплетення та вузли	
3. Спинномозкові нерви	
Шийне сплетення	
- Шийна петля	
- Малий потиличний нерв	
- Великий вушний нерв	
- Шийний поперечний нерв	
- Діафрагмовий нерв	
Плечове сплетення	
- Стовбури	
-- Верхній стовбур	
-- Середній стовбур	
-- Нижній стовбур	
- Надключична частина	
-- Довгий грудний нерв	
-- Підключичний нерв	
-- Надлопатковий нерв	
-- Грудо-спинний нерв	
-- Присередній грудний нерв	
-- Бічний грудний нерв	
- Підключична частина	
-- Бічний пучок	

Термін українською мовою	Термін латиною
-- Присередній пучок	
-- Задній пучок	
-- М'язово-шкірний нерв	
-- Серединний нерв	
- Ліктювий нерв	
-- Променевий нерв	
-- Пахвовий нерв	
-- Присередній шкірний нерв плеча	
-- Присередній шкірний нерв передпліччя	
Міжреброві нерви	
Поперекове сплетення	
- Бічний шкірний нерв стегна	
- Затульний нерв	
- Стегновий нерв	
Крижове сплетення	

Перелік практичних навичок до підсумкового контролю з підрозділу «Периферична нервова система»

1. Визначати і демонструвати ядра трійчастого нерву, їх топографію у ромбоподібній ямці та їх функціональний розподіл (головне ядро трійчастого нерву, спинномозкове ядро трійчастого нерву, середньомозкове ядро трійчастого нерву, рухове ядро трійчастого нерву).

2. Визначати і демонструвати на препараті місце виходу на основі мозку трійчастого нерву.

3. Визначати і описувати будову та топографію трійчастого вузла.

4. Визначати і демонструвати на препараті місце виходу з черепа гілок трійчастого нерву.

5. Визначати і демонструвати на муляжах гілки очного нерву (лобовий, слъзовий, носовійковий).

6. Визначати і демонструвати на препараті гілки верхньощелепного нерву (підочноямковий, виличний, вузлові гілки) та описувати їх топографію.

7. Визначати і описувати гілки крило-піднебінного вузла (очноямкові гілки, бічні та присередні верхні задні носові гілки, нижні задні носові гілки, носопіднебінний нерв, великий піднебінний нерв, малі піднебінні нерви, мигдаликові гілки).

8. Визначати і демонструвати на препараті рухові гілки нижньощелепного нерву (жувальний нерв, глибокі скроневі нерви, бічний крилоподібний нерв, присередній крилоподібний нерв, нерв м'яза-натягувача піднебінної завіски, нерв м'яза-натягувача барабанної перетинки) та описувати їх топографію.

9. Визначати і демонструвати на препараті чутливі гілки нижньощелепного нерву (вушно-скроневиий нерв, щічний нерв, язиковий нерв) та описувати їх топографію і ділянки іннервації.

10. Визначати і демонструвати на препараті змішані гілки нижньощелепного нерву (нижній комірковий нерв), описувати топографію та ділянки іннервації.

11. Визначати і описувати ядра лицевого нерву (рухове ядро, чутливе ядро одинокого шляху, парасимпатичне верхнє слиновидільне ядро) та вказувати їх проекцію на ромбоподібну ямку.

12. Визначати і описувати частини лицевого нерву відносно до каналу лицевого нерву.

13. Визначати і демонструвати гілки лицевого нерву, що відходять від нього в однойменному каналі (великий кам'янистий нерв, стремінцевий нерв, барабанна струна, сполучна гілка з язиково-глотковим нервом), а також описувати їх топографію та ділянки іннервації.

14. Визначати і демонструвати гілки лицевого нерву, що відходять від нього після виходу з однойменного каналу (задній вушний нерв, двочеревцева гілка, шило-під'язикова гілка), та описувати їх топографію і ділянки іннервації.

15. Визначати і описувати ядра язико-глоткового нерву (чутливе ядро одинокого шляху, рухове подвійне ядро, парасимпатичне нижнє слиновидільне ядро).

16. Визначати і демонструвати на препараті місце виходу на основі мозку та з порожнини черепа язико-глоткового нерву.
17. Визначати і описувати топографію вузлів язико-глоткового нерву.
18. Визначати і демонструвати на препараті гілки язико-глоткового нерва, описувати їх топографію та ділянки іннервації.
19. Визначати і описувати ядра блукаючого нерву (чутливе ядро одинокого шляху, рухове подвійне ядро, парасимпатичне заднє ядро блукаючого нерву).
20. Визначати і демонструвати на препараті місце виходу на основі головного мозку та з порожнини черепа блукаючого нерву.
21. Визначати і описувати топографію верхнього та нижнього вузлів блукаючого нерву.
22. Визначати топографічні відділи блукаючого нерву.
23. Визначати і демонструвати на муляжах гілки головного відділу блукаючого нерву (оболонна, вушна) та описувати їх топографію і ділянки іннервації.
24. Визначати і демонструвати на муляжах гілки шийного відділу блукаючого нерву (глоткові гілки, верхній гортанний нерв, верхні та нижні шийні серцеві гілки) та описувати їх топографію та ділянки іннервації.
25. Визначати і демонструвати на муляжах гілки грудного відділу блукаючого нерву (поворотний гортанний нерв, грудні серцеві гілки, бронхові гілки) та описувати їх топографію і ділянки іннервації.
26. Визначати і демонструвати на муляжах гілки черевного відділу блукаючого нерву (передній блукаючий стовбур, задній блукаючий стовбур, передні шлункові гілки, задні шлункові гілки, черевні гілки, ниркові гілки, печінкові гілки) та описувати їх топографію і ділянки іннервації.
27. Визначати і демонструвати на муляжах та схемах ядра, місце виходу на основі мозку та з порожнини черепа додаткового нерву.
28. Визначати корінці додаткового нерву (черепні та спинномозкові).
29. Визначати і описувати ділянки іннервації додаткового нерву.
30. Визначати і демонструвати на препаратах та схемах ядра, місце виходу на основі мозку та з порожнини черепа під'язикового нерву.
31. Визначати і описувати ділянки іннервації під'язикового нерву.

32. Визначати і описувати війковий вузол (передвузлові та завузлові волокна).
33. Визначати і описувати крило-піднебінний вузол (передвузлові та завузлові волокна).
34. Визначати і описувати під'язиковий вузол (передвузлові та завузлові волокна).
35. Визначати і описувати піднижньощелепний вузол (передвузлові та завузлові волокна).
36. Визначати і описувати вушний вузол (передвузлові та завузлові волокна).
37. Описувати формування шийної петлі.
38. Визначати і демонструвати на препараті корінці спинномозкових нервів.
39. Визначати і демонструвати на препараті шийні, грудні, поперекові, крижові та куприкові спинномозкові нерви.
40. Визначати і демонструвати на препараті гілки спинномозкових нервів.
41. Визначати і демонструвати на препараті шийне сплетення та його гілки.
42. Визначати і демонструвати на препараті ділянки іннервації гілок шийного сплетення.
43. Визначати і демонструвати на препараті діафрагмовий нерв, описувати його формування і ділянки іннервації.
44. Визначати і описувати іннервацію шкіри голови.
45. Визначати і описувати іннервацію шкіри шиї.
46. Визначати і демонструвати на препараті рухові короткі гілки плечового сплетення (дорсальний нерв лопатки, довгий грудний нерв, підключичний нерв, надлопатковий нерв, підлопаткові нерви, грудо-спинний нерв, бічний грудний нерв).
47. Визначати і демонструвати на препараті змішану коротку гілку плечового сплетення (пахвовий нерв).
48. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті або плакатах гілки поперекового відділу симпатичного стовбура (поперекові нутрощеві нерви), описувати їх топографію.
49. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті гілки поперекового сплетення (клубово-підчеревний, клубово-пахвинний, статево-стегновий, затульний, стегновий нерви і бічний шкірний нерв стегна).

50. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті гілки клубово-підчеревного нерву (м'язові гілки, передня і бічна шкірні гілки), описувати формування нерву, його топографію і ділянки іннервації.

51. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті куприкове сплетення, описувати його формування, гілки, топографію і ділянки іннервації.

52. Визначати і демонструвати на анатомічних плакатах вегетативні сплетення черевної порожнини (черевне аортальне сплетення, діафрагмові вузли, черевне сплетення).

53. Визначати і демонструвати на анатомічних плакатах вегетативні сплетення тазу (верхнє і нижнє підчеревні сплетення).

Практичні завдання з теми периферична нервова система:

Намалювати:

- a) Схеми утворення трійчастого (V) нерву, його гілки, зони іннервації, зв'язок з вегетативними вузлами голови.
- b) Схеми утворення лицевого та проміжного нервів (VII), їх гілки, зони іннервації.
- c) Схеми утворення блукаючого (X) та додаткового (XI) нервів, їх гілки та зони іннервації.
- d) Схеми утворення язико-глоткового (IX) та під'язикового (XII) нервів, їх гілки та зони іннервації.
- e) Схеми утворення спинномозкового нерву та його гілок
- f) Схеми шийного сплетення та його гілок.
- g) Схеми плечового сплетення та його гілок.
- h) Схеми поперекового сплетення та його гілок.
- i) Схеми крижового сплетення та його гілок.
- j) Схеми симпатичної іннервації органів: серця, слинних залоз, слъзової залози.
- k) Схеми парасимпатичної іннервації органів: серця, слинних залоз, слъзової залози.

3. Список термінів з анатомії органів чуття*

* - Необхідно перекласти латиною, заповнити таблицю, вивчити українську назву та латинський еквівалент

Українські терміни		Латинські терміни (написати самостійно)
1	Орган нюху	
	Нюховий нерв	
	Нюхова цибулина	
	Нюховий тракт	
	Нюховий трикутник	
	Передня пронизана речовина	
2	Орган смаку	
	Поясна звивина	
	Гачок	
3	Орган зору	
	Очне яблуко	
	Волокниста оболонка очного яблука	
	Білкова оболонка ока	
	Рогівка	
	Судинна оболонка очного яблука	
	Власне судинна оболонка	
	Війкове тіло	
	Райдужка	
	Зіниця	
	Сітківка	
	Кришталік	

	Склисте тіло	
	Зоровий нерв	
	Бічний прямий м'яз	
	Верхній прямий м'яз	
	Присередній прямий м'яз	
	Бічний прямий м'яз	
	Верхній косий м'яз	
	Нижній косий м'яз	
	Брова	
	Верхня повіка	
	Нижня повіка	
	Сполучна оболонка (Кон'юнктива)	
	Верхнє склепіння сполучної оболонки	
	Нижнє склепіння сполучної оболонки	
	Сльозова залоза	
4	Орган слуху	
	Зовнішнє вухо	
	Вушна раковина	
	Завиток	
	Протизавиток	
	Козелок	
	Протикозелок	
	Вушна часточка	
	Зовнішній слуховий хід	

	Зовнішній слуховий отвір	
	Барабанна перетинка	
	Середнє вухо	
	Барабанна порожнина	
	Покрівельна стінка	
	Яремна стінка	
	Лабіринтна стінка	
	Сосокоподібна стінка	
	Сонна стінка	
	Перетинчаста стінка	
	Стремінце	
	Коваделко	
	Молоточок	
	Слухова труба	
	Внутрішнє вухо	
	Кістковий лабіринт	
	Присінок	
	Півколові канали	
	Завитка	
	Стрижень	
	Спіральна пластинка	
	Спіральний канал	
	Перетинчастий лабіринт	
	Ендолімфатична протока	

	Сходи присінка	
	Барабанні сходи	
	Присінково-завитковий нерв	
	Спіральний вузол	
	Присінковий вузол	
	Трапецієподібне тіло	
	Бічна петля	
	Верхнє ядро завитки	
	Нижнє ядро завитки	
	Верхнє ядро присінку	
	Нижнє ядро присінку	
	Бічне ядро присінку	
	Присереднє ядро присінку	
5	Шкіра та її похідні	
	Шкіра	
	Надшкір'я	
	Власне шкіра	
	Сосочки	
	Волосся	
	Волосяна цибулина	
	Ніготь	
	Ложе нігтя	
	Валик нігтя	
	Валик нігтя	

	Груди	
	Грудний сосок	
	Грудна залоза	
	Грудне крижальце	
	Часточка молочної залози	

Перелік практичних навичок до підсумкового контролю з підрозділу «Анатомія органів чуття»

1. Визначати і демонструвати на препараті оболонки очного яблука (фіброзна, судинна, сітківка).
2. Визначати і демонструвати частини волокнистої оболонки (рогівка, білкова оболонка ока).
3. Визначати і демонструвати на препараті частини судинної оболонки (райдужка, війкове тіло, власне судинна оболонка).
4. Визначати і демонструвати на препараті частини кришталика.
5. Визначати і демонструвати на препараті межі передньої камери ока.
6. Визначати і демонструвати на препараті межі задньої камери ока.
7. Визначати і демонструвати на препараті зовнішні м'язи ока.
8. Визначати і описувати функції зовнішніх м'язів ока.
9. Визначати і демонструвати на препараті структури слезового апарату.
10. Визначати і описувати фізичні характеристики заломлюючих середовищ очного яблука.
11. Визначати і описувати шляхи циркуляції водянистої вологи.
12. Описувати акомодацийний рефлекс.
13. Описувати зіничний рефлекс.
14. Визначати і описувати місце розташування рецепторів зорового аналізатора.
15. Визначати і описувати розташування тіл нейронів провідного шляху зорового аналізатора.
16. Визначати і описувати підкіркові центри зорового аналізатора.

17. Визначати і демонструвати на муляжі розташування кіркового центру зорового аналізатора.
18. Визначати і демонструвати на препараті частини зовнішнього вуха (вушна раковина, зовнішній слуховий хід).
19. Визначати і демонструвати на муляжах анатомічні особливості будови вушної раковини.
20. Визначати і демонструвати на препараті частини зовнішнього слухового ходу (хрящовий та кістковий).
21. Описувати анатомічні особливості будови барабанної перетинки.
22. Визначати і демонструвати на препараті частини середнього вуха (барабанна порожнина, комірочки соскоподібного відростка, слухова труба).
23. Визначати і демонструвати на препараті будову слухових кісточок (молоточка, коваделка, стремінця).
24. Визначати і демонструвати на препараті частини слухової труби (хрящова та кісткова).
25. Визначати і демонструвати на муляжах отвори слухової труби (глотковий та барабанний).
26. Визначати і демонструвати на препараті частини внутрішнього вуха (кістковий та перетинчастий лабіринт).
27. Визначати і демонструвати на муляжах частини кісткового лабіринту внутрішнього вуха (присінок, півколові канали, завитка).
28. Визначати і демонструвати на муляжах стінки та анатомічні особливості будови присінка внутрішнього вуха.
29. Визначати і демонструвати на препаратах півколові канали (бічний, передній, задній) та описувати, в яких площинах вони розташовані.
30. Визначати і описувати анатомічні особливості будови завитки внутрішнього вуха.
31. Визначати і описувати будову перетинчастого лабіринту.
32. Визначати і описувати будову отолітового апарату.
33. Визначати і описувати розташування, будову та функції спірального (кортієва) органа.
34. Визначати і описувати розвиток органу слуху та рівноваги.

35. Визначати і демонструвати на препараті відділи вуха, які відносяться до звукопровідного апарату.
36. Визначати і демонструвати на препараті відділи вуха, які відносяться до звукочутливого апарату.
37. Визначати і описувати шлях проходження звукової волни до барабанної перетинки.
38. Визначати і демонструвати на препараті розташування нейронів провідного шляху слухового аналізатора.
39. Визначати і демонструвати на препараті підкіркові структури аналізатора слуху.
40. Визначати і демонструвати на препараті кірковий центр провідного шляху слухового аналізатора.
41. Визначати і демонструвати на схемах та таблицях розташування нейронів статокінетичного аналізатора.
42. Визначати і демонструвати на схемах та таблицях підкіркові структури статокінетичного аналізатора.
43. Визначати і демонструвати на препараті кірковий центр статокінетичного аналізатора.
44. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті I пару черепних нервів: гілки, топографія, ділянки іннервації.
45. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті II пару черепних нервів: частини, топографія.
46. Визначати і демонструвати на анатомічному препараті VIII пару черепних нервів: частини, топографія.
47. Описувати провідний шлях нюхового аналізатора: рецептор, тіла нейронів, підкіркові центри, кірковий кінець.
48. Визначати і демонструвати на препараті очне яблуко та його зовнішні м'язи.
49. Визначати і демонструвати ядра окорухового нерву та їх топографію у ромбоподібній ямці.
50. Визначати і демонструвати на препараті місце виходу на основі мозку та з порожнини черепа окорухового нерву.

51. Визначати і демонструвати на муляжах топографію окорухового нерву.
52. Визначати і демонструвати на схемах гілки окорухового нерву (верхня, нижня).
53. Визначати і демонструвати на препараті ділянки іннервації окорухового нерву.
54. Визначати і демонструвати ядра блокового нерву та їх топографію у ромбоподібній ямці.
55. Визначати і демонструвати на препараті місце виходу на основі мозку та з порожнини черепа блокового нерву.
56. Визначати і демонструвати на муляжах топографію блокового нерву.
57. Визначати і демонструвати на схемах та таблицях ділянки іннервації блокового нерву.
58. Визначати і демонструвати ядра відвідного нерву та їх топографію у ромбоподібній ямці.
59. Визначати і демонструвати на препараті місце виходу на основі мозку та з порожнини черепа відвідного нерву.
60. Визначати і демонструвати на муляжах топографію відвідного нерву.
61. Визначати і демонструвати на схемах та таблицях ділянки іннервації відвідного нерву.

Практичні завдання з теми органи чуття:

Намалювати:

- a) Схема провідних шляхів нюхового та смакового аналізаторів.
- b) Схема шляху і центрів зорового аналізатора.
- c) Схема шляхів і центрів слухового аналізатора.
- d) Схема шляхів і центрів пристінкового (стато-кінетичного) аналізатора.

Рекомендована література

Основна

1. Анатомія людини: підручник: у 3-х т. Т. 1 / В. Г. Ковешніков, І. І. Бобрик, В. І. Лузін [та ін.]; за ред. В. Г. Ковешнікова. – 2-ге вид., випр. і доповн. – Львів: Магнолія, 2021. – 324 с.
2. Анатомія людини: підручник: у 3-х т. Т. 2 / В. Г. Ковешніков, І. І. Бобрик, В. І. Лузін [та ін.]; за ред. В. Г. Ковешнікова. – 2-ге вид., випр. і доповн. – Львів: Магнолія, 2021. – 216 с.
3. Анатомія людини: підручник: у 3-х т. Т. 3 / В. Г. Ковешніков, І. І. Бобрик, В. І. Лузін [та ін.]; за ред. В. Г. Ковешнікова. – 2-ге вид. випр. і доповн. – Львів: Магнолія, 2021. – 360 с.
4. Анатомія людини: нац. підруч. для студ. вищ. мед. навч. закл. IV рівня акредитації: у 3 т. Т. 1 / А. С. Головацький [та ін.]. – Вид. 8-ме, до-опрац. – Вінниця: Нова книга, 2019. – 368 с.
5. Анатомія людини: нац. підруч. для студ. вищ. мед. навч. закл. IV рівня акредитації: у 3 т. Т. 2 / А. С. Головацький [та ін.]. – Вид. 7-ме, до-опрац. – Вінниця: Нова книга, 2019 – 456 с.
6. Анатомія людини: нац. підруч. для студ. вищ. мед. навч. закл. IV рівня акредитації: у 3 т. Т. 3 / А. С. Головацький [та ін.]. – Вид. 6-е, до-опрац. – Вінниця: Нова книга, 2019 – 376 с.
7. Анатомія людини. Крок-1. «Загальна лікарська підготовка»: практикум для самостійної роботи з анатомії людини для студентів-іноземних громадян медичних факультетів 1-2 курсів ЗВО МОЗ України зі спеціальності 222 «Медицина» (6 років навчання) / О. А. Григор'єва, М.Г. Лебединець та ін. - Запоріжжя: ЗДМФУ, 2019. -107с.
8. Анатомія людини. Крок-1. «Загальна лікарська підготовка»: практикум для самостійної роботи з анатомії людини для студентів медичних факультетів 1-2 курсів ЗВО МОЗ України за спеціальністю 222 «Медицина» (6 років навчання) / О. А. Григор'єва, М.Г. Лебединець та ін.-Запоріжжя: ЗДМФУ, 2019. -107с.

9. Сечо-статевий апарат: навчально-методичний посібник з анатомії людини для студентів 1 курсу, які навчаються за спеціальністю 222 «Медицина» та 228 «Педіатрія» / О. А. Григор'єва, М.Г. Лебединець та ін. -Запоріжжя: ЗДМФУ, 2019. -105с.

10. Анатомія людини. Сплянхнологія. Крок-1. Медицина: Збірник тестових завдань з поясненнями з анатомії людини для студентів 1-2 курсів медичних факультетів» / О. А. Григор'єва, М.Г. Лебединець та ін. -Запоріжжя: ЗДМФУ, 2019. -134с.

11. Анатомія людини. Серцево-судинна система. Крок-1. Медицина: Збірник тестових завдань з поясненнями з анатомії людини для студентів 1-2 курсів медичних факультетів/ О.А. Григор'єва, М.Г. Лебединець та ін. -Запоріжжя: ЗДМФУ, 2019. -129с.

12. Анатомія людини. Опорно-руховий апарат. Крок-1. Медицина: навчально-методичний посібник з анатомії людини для студентів 1-2 курсів медичних факультетів / О. А. Григор'єва, М.Г. Лебединець та ін. -Запоріжжя: ЗДМФУ, 2019. -149с.

13. Анатомія людини, топографічна анатомія та оперативна хірургія: збірник тестових завдань для підготовки до ЄДКІ для студентів медичних факультетів 1-2 курсів (6 років навчання) / О.А. Григор'єва, М.Г. Лебединець та ін. - Запоріжжя: ЗДМФУ, 2019. -270с.

14. Анатомія людини. Нервова система та органи чуття. Крок-1. Медицина: Збірник тестових завдань з поясненнями з анатомії людини для студентів 1-2 курсів медичного факультетів / О.А. Григор'єва, М.Г. Лебединець та ін. -Запоріжжя: ЗДМФУ, 2019. -173с.

Додаткова

1. Анатомія людини: у 3-х т. / за ред. В.Г. Ковешнікова. - Луганськ: Вид-во «Шико» ТОВ «Віртуальна реальність», 2005.

2. Анатомія людини: у 3-х т. / за ред. А.С. Головацького, В.Г. Черкасова. - Вінниця: Нова книга, 2006.

3. Неттер Ф. Атлас анатомії людини /Ф. Неттер; за ред. Ю.Б. Чайковського. - Львів: Наутілус, 2004. - 592с.

4. Міжнародна анатомічна термінологія (латинські, українські, російські та англійські еквіваленти) / В. Г. Черкасов [та ін.]; за ред. В. Г. Черкасова. - Вінниця: Нова книга, 2010. -392 с.
5. Міжнародна анатомічна термінологія (латинські, українські, російські та англійські еквіваленти): навч. посіб. для студ. вищ. мед. навч. закл. IV рівня акредитації / В. Г. Черкасов [та ін.]; за ред. В. Г. Черкасова. – Вінниця: Нова книга, 2018. – 392 с.
6. Центральна нервова система, автономна нервова система, черепні нерви та органи чуття (Практикум для самостійної роботи з анатомії людини для студентів 1-го курсу I та II медичних факультетів / О.А. Григор'єва, М.Г. Лебединець та ін. - Запоріжжя: ЗДМФУ, 2018. -93с.
7. Спланхнологія: Практикум для самостійної роботи з анатомії людини для студентів 1-го курсу I та II медичних факультетів / О.А. Григор'єва, М.Г. Лебединець та ін. - Запоріжжя: ЗДМФУ, 2018. -94с.
8. Англо-український ілюстрований медичний словник Дорланда: у 2-х т. - Львів: Наутілус, 2002.
9. Бобрик І.І., Черкасов В. Г. Особливості функціональної анатомії дитячого віку. - Київ: НМУ, 2002. - 116 с.
10. Пількевич Н.Б., Раздайбедін В.М., Боярчук О.Д. Анатомія, фізіологія та біохімія печінки: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. - Луганськ: Альма-матер, 2007. – 55 с.
11. Gray's Anatomy / editor-in-chief Susan Standring PhD DSc. - 39th edition. - Philadelphia: Churchill Livingstone, 2008. - 2504 p.
12. Radovan Hudák, David Kachlík, Ondřej Volný MEMORIX ANATOMY Publisher of the print book: Stanislav Juhaňák – TRITON, Praha, 2017 -680с.
13. Atlas of Regional Anatomy of the Brain Using MRI: With Functional Correlations / J. C. Tamraz, Y. G. Comair. - [S. l.]: Springer, 2000. - 328 p.
14. Human Anatomy. In three volumes. Volume 1 / [I.I. Bobryk, V. G. Koveshnikov, V. I. Luzin, Y. O. Romensky]; edited by V. G. Koveshnikov. – Lugansk:"Шико" ТОВ «Віртуальна реальність», 2011. – 328 p.

15. Human Anatomy. In three volumes. Volume 2 / [M.A.Voloshin, V. G. Koveshnikov, Yu.P.Kostylenko]; edited by V. G. Koveshnikov. – Lugansk: LTD «Virtualnaya realnost», 2011. – 248 p.
16. Human Anatomy. In three volumes. Volume 3 [V. G. Koveshnikov, I. I.Bobryk, A.S.Golovatsky]; edited by V. G. Koveshnikov. – Lugansk: LTD «Virtualnaya realnost», 2011. – 384 p.
17. Clinical Anatomy / Ellis Harold. - 11th ed. - [S. l.]: Blackwell Publishing Limited, 2006. - 439 p.
18. The Human Body: An Introduction to Structure and Function / Adolf Faller, Michael Schuenke, Gabriele Schunke. - [S. l.]: Thieme, 2004. - 708 p.
19. Grant's Atlas of Anatomy / ed.: A. M.R. Agur, A. F. Dalley. - 12th ed. - [S. l.: Lippincott Williams & Wilkins, 2009. - 1627 p.
20. Neuroanatomy (MRI and CT) / D. E. Haines. - 6 ed. - [S. l.]: Lippincott Williams & Wilkins, 2000. - 300 p.
21. Anatomy at a Glance: атлас / O. Faiz, D. Moffat. - Oxford: Blackwell Science, 2002. - 177 p.
22. Gray's Anatomy: The Anatomical Basis of Clinical Practice: учебник / ed. S. Standring. - [S. l.]: Elsevier Inc., 2008. - 2504 p.
23. Human Anatomy: учеб. пособие / K. Saladin. - Boston: McGraw-Hill, 2004. - 802 p.
24. Pocket atlas of human anatomy based on the International nomenclature: атлас / H. Feneis, W. Dauber. - Fourth ed. - Stuttgart; N.Y: Thieme, 2000. - 509 p.

Інформаційні ресурси

1. Електронний каталог Бібліотеки Запорізького державного медико-фармацевтичного університету. – Режим доступу : <http://library.zsmu.edu.ua>
2. Е-бібліотека навчальних матеріалів. Кафедра анатомії людини, оперативної хірургії та топографічної анатомії – Режим доступу: https://lib.mphu.edu.ua/p_88.html
3. Анатомія людини. – Режим доступу : <http://anatomia.at.ua/>
4. Innerbody Anatomy Explorer. – Режим доступу: <http://www.innerbody.com/>

5. Anatomy Textbooks and Anatomy Atlases. – Режим доступа: <http://www.anatomyatlases.org/>
6. Acland's Video Atlas of Human Anatomy. – Режим доступа: <https://aclandanatomy.com/>
7. What to Know About the Masseter Muscle. The Human Body. – Режим доступа: <http://www.healthline.com/human-body-maps/male>
8. Zygotebody. – Режим доступа : www.zygotebody.com

Навчальне видання

СВІТЛИЦЬКИЙ Андрій Олександрович
МАТВЄЙШИНА Тетяна Миколаївна
ЩЕРБАКОВ Максим Степанович
ЧЕРНЯВСЬКИЙ Артур Валерійович

**АНАТОМІЯ ЛЮДИНИ.
ПРАКТИЧНІ НАВИЧКИ**

*практикум для підготовки до підсумкового контролю
з дисципліни студентів I-II курсів спеціальності
224 «Технології медичної діагностики та лікування»*

Редактор Т.І. Чуб
Технічний редактор М.І. Синюгін

Підписано до друку 09.09.2024 р.
Папір офсетний. Друк - ризограф.
Умов. друк. арк 5,8
Наклад 100 прим. Зам. № 10 119.
Оригінал-макет виконаний в ЦВЗ ЗДМФУ
69035, г. Запоріжжя, пр-т Маяковського, 26

Видавництво ЗДМФУ
69035, Запоріжжя, пр. Маяковського, 26